Powszechny

Dziennik praw krajowych i rządowych

dla

kraju koronnego Galicyi i Lodomeryi z Księstwami Oświecimskiém i Zatorskiém tudzież z Wielkiém Księstwem Krakowskiém.

Część XXIV.

Wydana i rozesłana dnia 31. Grudnia 1851.

Allgemeines

Landes-Gesetz- und Regierungsblatt

für das

Kronland Galizien und Lodomerien mit den Herzogthümern Auschwitz und Zator und dem Großherzogthume Krakau.

XXIV. Stück.

Ausgegeben und versendet am 31. Dezember 1851.

Jahrgang 1851.

160.

Cesarskie rozporządzenie z dnia 19. Marca 1851,

(w Dzienniku praw państwa, część XXVIII. nr. 90, wydana dnia 18. Kwietnia 1851),

mocą którego wydane zostają przepisy dodatkowe do postanowienia prowizorycznego z dnia 26. Października w przedmiocie uregulowania płacy profesorów wydziałowych we Wiedniu, w Pradze, we Lwowie, w Krakowie, Ołomuńcu, Gracu i Insbruku, i oraz regulują się płace profesorów przy zakładach naukowych chirurgicznych we Lwowie, w Ołomuńcu, Gracu, Insbruku i w Solnogrodzie.

W dodatku do postanowienia Mojego z dnia 26. Października 1849, na przedstawienie Mego ministra wyznań i oświecenia, i za poradą Mojej Rady ministrów rozporządzam co następuje:

§. 1.

Profesorowie zwyczajni (ordynaryjni) wydziału teologicznego we Wiedniu, w Pradze, we Lwowie, w Krakowie, Ołomuńcu i Gracu, ustanowieni obecnie według dawniejszego systematu, a nie pobierający do tej pory najmniej takiej płacy, która wyrównywa najwyższą, na zasadzie przepisu z dnia 26. Października 1849, dla wydziału w mowie będącego, zyskują prawo:

a) wstąpienia od 1. Maja 1851 na ten stopień płacy według nowego systematu, urządzającego płace profesorów, do któregoby mieli prawo ze względu na czas ich służby, gdyby byli mianowani zaraz z początku na podstawie przepisu z dnia 26. Października 1849;

b) nie tracąc dotychczasowego prawa posuwania się do stopni płac wyższych według starszeństwa stosunkowego, mogą według okoliczności i po udowodnieniu warunków, ustanowionych w tym względzie w ustawie z dnia 26. Października 1849, czynić użytek z nowego prawa o posuwaniu się w stopniach, jeżeli z tego większa dla nich korzyść wynika, jak według ustaw dawniejszych.

Przy obliczeniu czasu służby policzone będą tym profesorom lata służby, które odbyli na jakimkolwiek uniwersytecie austryjackim jako profesorowie ordynaryjni.

§. 2.

Profesorowie zwyczajni wydziału filozoficznego na wspomnionych wyż uniwersytetach, i na uniwersytecie w Insbruku, ustanowieni przy tymże wydziale z prawem posuwania się według dawniejszego systematu, lub w skutek nowego urządzenia wydziałów przeniesieni z wydziału lekarskiego do wydziału filozo-

160.

Kaiserliche Verordnung vom 19. März 1851,

(im Reichs-Gesetzblatte, XXVIII. Stück, Nro. 90, ausgegeben am 18. April 1851),

womit nachträgliche Bestimmungen zu der provisorischen Vorschrift vom 26. Oktober 1849 über die Gehaltsregulirung der Facultätsprofessoren zu Wien, Prag, Lemberg, Krakau, Olmütz, Gratz und Innsbruck getroffen, und die Gehalte der Professoren der chirurgischen Lehranstalten zu Lemberg, Olmütz, Gratz, Innsbruck und Salzburg regulirt werden.

Im Nachhange zu meiner Entschließung vom 26. Oktober 1849 verordne Ich über Antrag Meines Ministers des Kultus und öffentlichen Unterrichts und auf Einrathen Meines Ministerrathes, wie folgt:

§. 1.

Die ordentlichen Professoren der theologischen Fakultäten in Wien, Prag, Lemberg, Krakau, Olmütz und Gratz, welche gegenwärtig nach dem älteren Systeme angestellt sind, und nicht schon gegenwärtig einen Gehalt haben, welcher der höchsten für die betreffende Fakultät, durch die Vorschrift vom 26. Oktober 1849 bestimmten Gehaltsstufe wenigstens gleichkommt, erhalten den Anspruch:

a) vom 1. Mai 1851 an in diejenige Gehaltsstufe des neuen Gehaltssystemes zu treten, auf welche sie mit Rücksicht auf ihre Dienstzeit Anspruch haben würden, falls ihre Anstellung gleich ursprünglich auf Grundlage der Vorschrift vom 26. Oktober 1849 erfolgt wäre, und

b) unbeschadet ihres bisherigen Vorrückungsrechtes in die älteren Gehaltsstufen nach dem relativen Senium, je nach Umständen, unter Nachweisung der dießfalls im Gesetze vom 26. Oktober 1849 gestellten Bedingungen, auch von dem neuen Vorrückungsrechte Gebrauch zu machen, wenn sich aus demselben eine günstigere Behandlung ergibt, als auf welche sie schon nach den früheren Normen Anspruch hatten.

Bei Berechnung der Dienstzeit dieser Professoren werden ihre an was immer für einer österreichischen Universität in der Eigenschaft als ordentliche Professoren zugebrachten Dienstjahre in Anrechnung gebracht.

§. 2.

Die ordentlichen Professoren der philosophischen Fakultät an den genannten Universitäten und an der Universität Innsbruck, welche nach dem älteren Systeme an dieser Fakultät mit dem Vorrückungsrechte angestellt, oder in Folge der neuen Fakultätseintheilung von der medizinischen zur philosophischen Fakultät übersetzt worden sind, erhalten das Recht, wenn

ficznego, zyskują prawo w razie, w którym teraźniejsza ich płaca niewyrówna nawet tej płacy, jaka według przepisu z dnia 26. Października 1849 §. 2. dla wydziałów filozoficznych w najniższym stopniu jest oznaczona, iż mogą od 1. Maja 1851 wstąpić na tenże stopień płacy. pozostaje im zaś nietylko

a) prawo, jeżeli jakie mają, posuwania się do stopni płacy wyższej, dotąd nieosiągnionych, oznaczonych według dawniejszego systematu, lecz także

b) mogą domagać się prawa wstąpienia na stopnie płacy, ustanowione w §. 2. przepisu z dnia 26. Października 1849, w tym zaś razie wymagany czas służby lat dziesięciu i dwudziestu policzony im będzie dopiero od 1. Listopada 1849.

Mogą zatem pod warunkami w §§. 7-11 przepisu z dnia 26. Października 1849 wskazanemi, czynić użytek z prawa posuwania się do dawniejszych stopni płacy, według starszeństwa stosunkowego, jakoteż z ograniczeniem wyżej pod b) wyrażonem, w wydarzonym przypadku żądać posunięcia na nowe stopnie płacy.

§. 3.

Tego samego podwójnego prawa posuwania się będą od dziś dnia używać pod warunkami w poprzedzającym paragrafie wyrażonemi także profesorowie wydziału filozoficznego, ustanowieni według dawniejszego systematu, którzy już obecnie wyższą płacę pobierają, jak ta wynosi, która według nowego systematu w najniższym stopniu jest oznaczoną.

§. 4.

Płace profesorów przy zakładach chirurgicznych we Lwowie, w Ołomuńcu, Gracu, Insbruku i Salcburgu, z wyjątkiem profesora weterynaryi usystemizowane zostają w stałej kwocie 900 złr. m. k., płaca zaś profesora weterynaryi w kwocie 600 zlt. r. m. k. Ta podwyższona płaca wypłacaną będzie od 1. Maja 1851 nawet profesorom, ustanowionym już przy tychże zakładach, jeżeli jeden lub drugi z nich nie pobiera już obecnie dodatku do osoby, wynoszącego tyle lub więcej, jak kwota tej płacy podwyższonej.

§. 5.

Ilekroć się wydarzy, iż profesor, pobierający dodatek do osoby, podniesiony zostanie do wyższej kategoryi płacy, czyli to w drodze stopniowego posunięcia, czyli też przez otrzymanie nadzwyczajnego podniesienia płacy jego, odjęty mu zostanie na mocy ustaw dotąd obowiązujących dodatek osobowy, jeżeli płaca nowa wyrówna płacę dawniejszą, dołączywszy do niej dodatek osobowy, lub takową przewyższa. W innych przypadkach dodatek osobowy zmniejszony zostanie w tym stosunku, w którym płaca nowa, lub później przez posunięcie uzyskana większą jest od dawniejszej.

ihr gegenwärtiger Gehalt nicht einmahl die niedrigste, für die philosophischen Fakultäten durch die Vorschrift vom 26. Oktober 1849 §. 2 festgesetzte Gehaltsstufe erreicht, vom 1. Mai 1851 an in diese Gehaltsstufe einzutreten, und es bleibt ihnen nicht nur

a) ihr weiteres allfälliges Vorrückungsrecht in die, nach dem älteren Systeme festgesetzten höheren, von ihnen noch nicht erreichten Gehaltsstufen vorbehalten, sondern

b) sie können weiterhin auch auf das Vorrückungsrecht in die durch den §. 2 der Vorschrift vom 26. Oktober 1849 bestimmten Gehaltsstufen Anspruch machen, wobei jedoch die dazu erforderliche Dienstzeit von zehn und zwanzig Jahren erst vom 1. November 1849 an berechnet wird.

Sie können daher unter den in den §§. 7 — 11 der Vorschrift vom 26. Oktober 1849 enthaltenen Bedingungen, sowohl von dem Vorrückungsrechte in die älteren Gehaltsstufen nach dem relativen Senium, als auch unter der hier sub b) enthaltenen Beschränkung von dem Vorrückungsrechte in die neuen Gehaltsstufen, in jedem sich ergebenden Falle, Gebrauch machen.

§. 3.

Dieses doppelte Vorrückungsrecht haben von nun an, unter den in dem vorhergehenden Paragraphe enthaltenen Bedingungen, auch diejenigen nach dem älteren Systeme angestellten ordentlichen Professoren der philosophischen Fakultät, welche gegenwärtig schon einen höheren Gehalt beziehen, als die niedrigste Gehaltsstufe nach dem neuen Systeme beträgt.

§. 4.

Die Gehalte der Professoren der chirurgischen Lehranstalten in Lemberg, Olmütz, Gratz, Innsbruck und Salzburg, mit Ausnahme des Professors der Veterinärkunde, werden mit dem fixen Betrage von 900 fl. — der Gehalt des Professors der Veterinärkunde mit 600 fl. systemisirt, und es wird dieser erhöhte Gehalt, vom 1. Mai 1851 an durch den bereits an diesen Lehranstalten angestellten Professoren angewiesen, in so weit der eine oder andere derselben nicht schon gegenwärtig eine Personalzulage genießt, welche den Betrag dieser Gehaltserhöhung erreicht oder übersteigt.

§. 5.

In allen Fällen, in welchen ein Professor, welcher eine Personalzulage bezieht, in einen höheren Gehalt, sei es im Wege der graduellen Vorrückung oder einer außerordentlichen Gehaltserhöhung, eintritt, wird derselbe nach den noch in Kraft bestehenden Verordnungen ganz eingezogen, wenn der neue Gehalt dem bisherigen sammt der Personalzulage gleichkommt oder ihn übersteigt. Sonst aber wird die Personalzulage in dem Verhältniße vermindert, in welchem der neue, oder späterhin durch Vorrückung erlangte Gehalt gegen die vorigen Bezüge erhöhet ist.

Remuneracyje pobierane przez profesorów za osobne prace, poza okresem zwyczajnych obowiązków leżące, nie będą wliczone przy podniesieniu nadzwyczajnem płacy, lub przy posunięciu na wyższy stopień. — Przypadki wątpliwe rozstrzygać będzie Ministeryjum oświecenia.

§. 6.

Przepisy wskazane w §§. 2. i 3. niniejszego rozporządzenia nie będą się rozciągać:

1. do tych profesorów zwyczajnych wydziału filozoficznego, którym płaca wymierzoną została w skutek szczególnych układów, zaszłych przy powołaniu lub mianowaniu takowych, równie jak do tych, którzy przy tychże wydziałach według dawniejszego systematu bez prawa do dalszego posunięcia ustanowieni są;

2. do nauczycieli w ściślejszem znaczeniu;

3. do docentów, pobierających tylko remuneracyje;

4. do profesorów, którzy albo już przy zamianowaniu naznaczeni zostali jako nadzwyczajni, lub do tych, którzy wprawdzie przy zamianowaniu podług dawniejszego systematu zwali się zwyczajnymi, lecz stosownie do §. 3. ustawy prowizorycznej o organizacyi władz akademicznych, ze względu na przedmiot naukowy, którego udzielają, i na dotychczasowe stanowisko swej katedry, należą do kategoryi profesorów nadzwyczajnych, albo nauczycieli w ściślejszem znaczeniu.

§. 7

Rozumie się samo przez się, iż w razie gdy który z profesorów zwyczajnych, ustanowionych dotąd przy wydziale według dawniejszego systematu, w skutek niniejszego przepisu zyska podwyższenie dotychczasowej płacy swojej z jakiegobądź tytułu, inni młodsi profesorowie z tąd prawa rościć nie mogą, uważania za opróżnione stopnie płacy tamtych, i żądania posunięcia w ich miejsce. Gdzie bowiem idzie o ocenienie prawa do posunięcia na wyższy stopień tych ostatnich, tamci uważani być mają jako zostający ciągle w status tej części personalu nauczycielskiego, o którym wspomina §. 7. przepisu z dnia 26. Października 1849.

Franciszek Józef m. p.

Thun m. p.

Remunerazionen, welche Professoren für besondere, die Pflichten ihres Ordinariates übersteigende Leistungen bezogen haben, werden bei außerordentlichen Gehaltserhöhungen oder Vorrückungen nicht eingerechnet. — Die Entscheidung zweifelhafter Fälle steht dem Unterrichts-Ministerium zu.

§. 6.

Die Bestimmungen der §§. 2 und 3 dieser Vorschrift haben keine Anwendung:

1. auf diejenigen ordentlichen Professoren der philosophischen Fakultät, deren Gehaltsbemessung sich auf besondere, bei ihrer Berufung oder Anstellung mit ihnen gepflogenen Verhandlungen gründet, oder welche an denselben nach dem älteren Systeme schon ohne Vorrückungsrecht aufgestellt worden sind;

2. auf Lehrer im engeren Sinne;

3. auf Dozenten, welche nur Remunerazion beziehen;

4. auf Professoren, welche entweder schon bei ihrer Ernennung als außerordentliche bezeichnet worden sind, oder welche nach dem früheren Systeme bei ihrer Anstellung zwar ordentliche genannt wurden, welche aber nach dem §. 3 des provisorischen Gesetzes über die Organisazion der akademischen Behörden mit Rücksicht auf ihr Lehrfach und die bisherige Stellung ihrer Lehrkanzel eigentlich in die Kategorie der außerordentlichen Professoren oder Lehrer im engeren Sinne fallen.

§. 7.

Es liegt in der Natur der Sache, daß, wenn einer oder mehrere der bisher an einer Fakultät nach dem älteren Systeme angestellten ordentlichen Professoren in Folge der Anwendung dieser Vorschrift eine Erhöhung ihres bisherigen Gehaltes unter was immer für einem Titel erlangen, dadurch den übrigen jüngeren kein Recht erwächst, die von jenen bisher innegehabten Gehaltsstufen als erledigt anzusehen, und die Vorrückung in dieselben zu verlangen, sondern es werden in dieser Beziehung die ersteren zur Beurtheilung des Vorrückungsanspruches der zuletzterwähnten fortwährend als in dem Status desjenigen Theiles des Lehrpersonales befindlich angesehen werden müssen, von welchem der §. 7 der Vorschrift vom 26. Oktober 1849 spricht.

Franz Joseph m. p.

Thun m. p.

161.

Rozrządzenie Ministerstwa finansów z dnia 2. Kwietnia 1851,

(w Dzienniku praw państwa, część XXX. nr. 94, wydana dnia 26. Kwietnia 1851),

obowiązujące we wszystkich krajach koronnych, dla których wydaną została prowizoryczna ustawa z dnia 6. Września 1850,

względem stępla na kalendarze.

Prowizoryczna ustawa z dnia 6. Września 1850 *) §. 1. poddaje każdy kalendarz stęplowi trzy-krajcarowemu, bez różnicy, czy takowy stanowi całośc samą przez się istniejącą, czy też część składową innego pisma drukowego; tudzież czy z większą lub mniejszą jest traktowany obszernością, na jednej lub więcej kart bywa przedstawiany, osobno przedawany lub do tego albo owego przedmiotu użytkowego jako część składowa znajduje się zamieszczony. Ta okoliczność więc, że dwa kalendarze, tak zwany kalendarz przeglądowy i kalendarz obszerniejszy, w jednem a tem samem pismie drukowem są połączone i razem oprawione, nie uchyla obowiązku do opłacenia należytości, ustanowionej §fem 16. najwyższego patentu, od każdego z tych kalendarzy.

Krauss m. p.

162.

Cesarski patent z dnia 13. Kwietnia 1851,

(w Dzienniku praw państwa, część XXIX. nr. 92, wydana dnia 18. Kwietnia 1851),

mocą którego wydany i obwieszczony zostaje statut dla Rady Stanu.

My Franciszek Józef pierwszy, z Bożej łaski Cesarz Austryjacki;

Król Węgierski i Czeski, Król Lombardyi i Wenecyi, Dalmacyi, Kroacyi, Slawonii, Galicyi, Lodomeryi i Illiryi; Król Jerozolimy i t. d.; Arcyksiąże Austryi; Wielki Książe Toskany i Krakowa; Książe Lotaryngii, Solnogrodu, Styryi, Karyntyi, Krainy i Bukowiny; Wielki Kiąże Siedmiogrodu; Margrabia Morawii, Książe górnego i dolnego Szląska, Modeny, Parmy, Piacency i Gwastalli,

*) W części CXIX. Nro. 345 Dziennika praw państwa.

161.

Erlaß des Finanzministeriums vom 2. April 1851.

(im Reichs=Gesetzblatte XXX. Stück, Nro. 94, ausgegeben am 26. April 1851),

wirksam für alle Kronländer, für welche das provisorische Gesetz vom 6. September 1850 erlassen wurde,

bezüglich des Kalender=Stempels.

Das provisorische Gesetz vom 6. September 1850 *) §. 1, unterwirft jeden Kalender dem Stempel von 3 Kreuzern ohne Unterschied, ob er ein für sich bestehendes Ganze oder einen Bestandtheil einer anderen Druckschrift bildet, mit größerer oder minderer Ausführlichkeit behandelt, auf Einem oder auf mehreren Blättern dargestellt, allein veräußert oder diesem oder jenem Gebrauchsgegenstande als Bestandtheil einverleibt wird. Es kann daher auch der Umstand, daß zwei Kalender, ein sogenannter Uebersichts= und ein weitläufigerer Kalender in einer Druckschrift vereint oder zusammengebunden werden, von der Verbindlichkeit zur Entrichtung des mit dem §. 16 des allerhöchsten Patentes festgesetzten Gebührenbetrages für jeden dieser Kalender nicht entheben.

Krauß m. p.

162.

Kaiserliches Patent vom 13. April 1851,

(im Reichs=Gesetzblatte, XXIX. Stück, Nro. 92, ausgegeben am 18. April 1851),

wodurch das Statut für den Reichsrath erlassen und kundgemacht wird.

Wir Franz Joseph der Erste, von Gottes Gnaden Kaiser von Oesterreich; König von Hungarn und Böhmen, König der Lombardei und Venedigs, von Dalmazien, Kroazien, Slavonien, Galizien, Lodomerien und Illirien, König von Jerusalem rc.; Erzherzog von Oesterreich; Großherzog von Toskana und Krakau; Herzog von Lothringen, von Salzburg, Steyer, Kärnthen, Krain und der Bukowina; Großfürst von Siebenbürgen; Markgraf von Mähren; Herzog von

*) CXIX. Stück, Nro. 345 des Reichsgesetzblattes.

Oświecima i Zatora, Cieszyna, Fryjulu, Raguzy i Zadry; uksiążęcony Hrabia Habsburga, Tyrolu, Kiburga, Gorycyi i Gradyski, Książe Trydentu i Bryksenu, Margrabia górnej i dolnej Luzacyi i na Istryi; Hrabia Hohenembsu, Feldkirchu, Bregencu, Sonnenberga i t. d.; Pan Tryjestu, Kattary i na Marchii windyjskiej; Wielki Wojewoda województwa Serbii i t. d. i t. d.

w wykonaniu §§. 96-98 konstytucyi państwa, po wysłuchaniu opinii komisyi, złożonej pod naczelnictwem Naszego prezydenta Rady Stanu i na wniosek Naszej Rady ministrów, na zasadzie §§. 87 i 120 konstytucyi państwa, wydajemy następujący Statut dla Rady Stanu:

Rozdział I.

O przeznaczeniu i stanowisku Rady Stanu.

§. 1. Rada Stanu ma przeznaczenie obradowania nad wszystkiemi sprawami, w których stosownie do §. 7go niniejszego statutu wpływ swój poradzczy ma wywierać, lub w których przez Nas będzie zapytaną, lub ze strony Naszej Rady ministrów o objawienie zdania swojego zawezwaną.

§. 2. Najcelniejszem zadaniem Rady Stanu jest, ażeby Nas i ministerstwo Nasze swem światłem, doświadczeniem i swemi wiadomościami wspierała, tym końcem, aby w prawodawstwie dojść do gruntownej dojrzałości, i do jednostajności w zasadach kierujących.

§. 3. Rada Stanu podlega Nam wyłącznie i bezpośrednio; stanowisko jej co do ministeryjum Naszego zostaje w stosunku koordynacyjnym.

§. 4. Powołanie jej jest tylko doradcze. W udzielaniu rady swojej, jest ona nie zawisłą, samodzielną i zabezpieczoną co do wolności narad.

§. 5. Nakazy do objawienia opinii swojej odbierać będzie Rada Stanu wprost od Nas, wezwania zaś w tym samym celu, od Rady ministrów. Każdy minister pojedynczo przedłożyć może przedmiot do obrady w gronie Rady państwa tylko za pośrednictwem Rady ministrów. Podania ze strony władz innych, korporacyj lub osób prywatnych, nie mogą być przedmiotem rozpraw lub narad w Radzie państwa, i takowe zawsze bez odpowiedzi zostawić należy, jeżeli nie dotyczą wyłącznie wewnętrznych spraw Rady.

Ober- und Nieder-Schlesien, von Modena, Parma, Piacenca und Guastalla, von Auschwitz und Zator, von Teschen, Friaul, Ragusa und Zara; gefürsteter Graf von Habsburg, von Tirol, von Kyburg, Görz und Gradiska; Fürst von Trient und Brixen; Markgraf von Ober- und Nieder-Lausitz und in Istrien; Graf von Hohenembs, Feldkirch, Bregenz, Sonnenberg 2c.; Herr von Triest, von Kattaro und auf der windischen Mark; Großwoiwod der Woiwodschaft Serbien 2c. 2c.

haben in Ausführung der §§. 96 bis 98 der Reichsverfassung, nach eingeholtem Gutachten der unter dem Vorsitze Unseres Reichsraths-Präsidenten zusammengesetzten Commission, und über Antrag Unseres Ministerrathes, im Grunde der §§. 87 und 120 der Reichsverfassung, folgendes Statut über den Reichsrath erlassen:

I. Abschnitt.

Bestimmung und Stellung des Reichsrathes.

§. 1. Der Reichsrath ist zur Berathung aller jener Angelegenheiten bestimmt, über welche er im Sinne des §. 7 dieses Statutes einen berathenden Einfluß auszuüben berufen, oder von Uns befragt, oder von Unserem Ministerrathe um sein Gutachten angegangen wird.

§. 2. Die vorzüglichste Aufgabe des Reichsrathes ist, Uns und Unser Ministerium durch seine Einsichten, Kenntniße und Erfahrungen zu unterstützen, damit in der Gesetzgebung gediegene Reife und Einheit der leitenden Grundsätze erzielt werde.

§. 3. Der Reichsrath ist ausschließend und unmittelbar Uns untergeordnet; seine Stellung zu Unserem Ministerium ist jene der Nebenordnung.

§. 4. Sein Beruf ist ein rein berathender. In Ertheilung seines Rathes ist er unabhängig, selbstständig und in seiner freien Berathung gesichert.

§. 5. Aufträge zur Erstattung von Gutachten gelangen an den Reichsrath unmittelbar von Uns und Einladungen in gleicher Absicht von dem Ministerrathe. Einzelne Minister leiten die Begutachtung eines Gegenstandes im Körper des Reichrathes nur durch den Ministerrath ein. Eingaben von anderen Behörden, Körperschaften oder Privaten können keine Veranlassung zu Verhandlungen oder Berathungen des Reichsrathes geben, und sind, wenn sie nicht ausschließend die inneren Angelegenheiten desselben betreffen, stets unerwidert zu lassen.

§. 6. Przedmioty wprost od Nas przesełane będą Radzie Stanu za rozrządzeniem cesarskiem. Co do tych przedmiotów, Rada Stanu opiniję swoję Nam wprost złożyć winna.

Co do przedmiotów ze strony Rady ministrów, Radzie Stanu przedłożyć się mających, takowe przesełane będą przez prezydenta Rady ministrów do prezydenta Rady Stanu. W tym razie należy także skutek narady w łonie Rady Stanu wraz z odpisem protokółów Rady, odesłać do prezydenta Rady ministrów.

§. 7. Rada państwa słuchaną będzie we wszystkich przedmiotach prawodawstwa, a w obwieszczeniu ustaw wzmianka uczynioną będzie, iż była słuchaną.

§. 8. Zastrzegamy Sobie zasięgać zdań i opinii Rady Stanu także i w innych przedmiotach. Wolno jest równie Naszemu ministerstwu inne przedmioty, tu nie wyrażone, poddać pod naradę i opiniję Rady Stanu.

§. 9. Ze strony ministerstwa należy Radzie Stanu przedkładać do narady i opinii wypracowane tylko projekta.

§. 10. Rada Stanu nie będzie miała inicyjatywy co do przedkładania projektów do praw lub rozporządzeń. Wszakże gdyby w przedmiocie do narady jej przydzielonym spostrzegła Rada niezupełności, niedokładności, lub brak w prawodawstwie istniejącem, winna wskazać Nam takowe równocześnie przy oddaniu swej opinii.

§. 11. Rezultat narad Rady Stanu nie może wiązać ministerstwo co do czynienia wniosków swoich. W przedmiotach §. 7-m wskazanych Rada ministrów poda do wiadomości Rady Stanu swoje uchwały wraz z ich uzasadnieniem, przez udzielenie protokołów w odpisie.

§. 12. Jeżeli uznamy za dobre przydzielić Radzie państwa inne attrybucyje lub czynności, wówczas wydamy w tej mierze dalsze postanowienia.

Rozdział II.

O składzie Rady państwa.

§. 13. Rada Stanu złożoną będzie z prezydenta, radzców Stanu i uczestników czasowych; zastępcę prezydenta Rady Stanu My zamianujemy z grona radzców.

Do sprawowania czynności pomocniczych i porządkowych przydzielone zostaną Radzie państwa archiwum gabinetowe w ściślejszem znaczeniu, z zastrzeżeniem wolnego używania takowego dla ministerstwa, tudzież potrzebne oprócz tego organa w liczbie wymaganej.

§. 6. Die unmittelbar von Uns an den Reichsrath gehenden Gegenstände kommen demselben mittelst kaiserlichen Erlaßes zu. Das Gutachten hierüber wird Uns unmittelbar vorgelegt.

Gegenstände, welche der Ministerrath an den Reichsrath leitet, sind zu diesem Behufe durch den Präsidenten des Ministerrathes an jenen des Reichsrathes zu übersenden. In diesem Falle ist auch das Ergebniß der reichsräthlichen Berathung, sammt der Abschrift des Berathungsprotokolles an den Präsidenten des Ministerrathes zu leiten.

§. 7. Der Reichsrath wird in allen Fragen der Gesetzgebung gehört, und der Anhörung desselben in der Kundmachung der Gesetze erwähnt.

§. 8. Wir behalten Uns vor, die Ansichten und das Gutachten des Reichsrathes auch in andern Angelegenheiten zu vernehmen. Unserem Ministerium steht es frei, auch andere hier nicht bezeichnete Gegenstände der Berathung und Begutachtung des Reichsrathes zu unterziehen.

§. 9. Dem Reichsrathe sollen von dem Ministerium nur ausgearbeitete Entwürfe zur Berathung und Begutachtung übergeben werden.

§. 10. Der Reichsrath hat keinerlei Initiative in Vorlegung von Gesetzes- oder Verordnungs-Vorschlägen. Sollten ihm jedoch bei einem seiner Berathung zugewiesenen Gegenstande Lücken, Mängel oder Bedürfnisse in der bestehenden Gesetzgebung auffallen, so ist er berufen, sie gleichzeitig mit der Abgabe seines Gutachtens, bei Uns zur Sprache zu bringen.

§. 11. Das Resultat der Berathung des Reichsrathes kann das Ministerium in seinen Anträgen nicht binden. In den Angelegenheiten, welche im §. 7 bezeichnet sind, wird der Ministerrath seine Beschlüsse mit ihrer Begründung durch abschriftliche Mittheilung der Protokolle, dem Reichsrathe zur Kenntnißnahme eröffnen.

§. 12. Sollten Wir für gut finden, dem Reichsrathe noch andere Attribute oder Funkzionen zuzuweisen, so werden Wir hierüber die weiteren Bestimmungen erlassen.

II. Abschnitt.

Zusammensetzung des Reichsrathes.

§. 13. Der Reichsrath besteht aus seinem Präsidenten, aus den Reichsräthen und aus zeitlichen Theilnehmern. Ein Stellvertreter des Präsidenten wird von Uns aus den Reichsräthen bestimmt.

Zur Besorgung der Hilfs- und Ordnungsgeschäfte werden ihm das Kabinetsarchiv im engeren Sinne, mit Vorbehalt der freien Benützung für das Ministerium, dann die weiters erforderlichen besonderen Organe, in entsprechender Zahl, zugewiesen.

§. 14. Wszystkie zamianowania co do personalu od Nas wychodzić będą. Zastrzegamy Sobie zresztą oznaczyć w osobnem postanowieniu te kategoryje personalu pomocniczego i służbowego, tudzież te warunki, pod któremi wybór lub zamianowanie takowego samejże Radzie Stanu lub jej prezesowi, pozostawione będzie.

Nazwa radzcy Stanu nie będzie nigdy udzielaną jako tytuł honorowy.

§. 15. Liczba radzców Stanu, ustanowioną będzie przez Nas, na wniosek Naszego prezesa Rady Stanu, zawsze w miarę potrzebnych czynności. Przy zamianowaniu radzców Stanu miany będzie wzgląd na różne części państwa.

§. 16. Na uczestników czasowych Rady Stanu, mogą na czas pewny być przyzwani mężowie wszelkiego stanu i z każdej części państwa, w celu gruntownego rozpoznania i wyjaśnienia pewnych projektów i kwestyj prawnych, którzy doświadczeniem, wiedzą i stanowiskiem w społeczeństwie, uzdolnieni są do ogólnego poglądu na stosunki, albo się odznaczają wiadomościami szczegółowemi w różnych przedmiotach fachowych.

§. 17. Zastrzegamy Sobie w każdym pojedynczym razie uchwały co do stosowności i użyteczności takowego przyzwania, co do przedmiotu narady, równie jak co do wyboru uczestników.

Rozdział III.

O obowiazkach i prawach.

§. 18. Postanowienie co do składu Rady Stanu wskazuje zarazem obowiązki tego ciała i członków jego.

Rada Stanu winna we wszystkich pracach swoich, nie bacząc na żaden wzgląd inny, mieć na oku jedynie dobro korony i państwa. Obowiązkiem jej jest, zdanie swoje po sumiennem rozpoznaniu rzeczy, i z męzkim umysłem i przekonaniem, otwarcie i zgodnie z prawdą wyjawić i uzasadnić, i takowe w jak najkrótszym terminie jasno i wyraźnie określone, przedłożyć, bez względu na pochwały lub nagany.

§. 19. Prezydent i radzcy Stanu złożą przysięgę na wypełnienie tego obowiązku w ręce Nasze; uczestnicy czasowi przyrzekną pełnienie onego w ręce prezydenta, a tem samem i zachowanie tajemnicy co do przedmiotu narady.

§. 20. Radzcy Stanu obowiązani są starać się o spieszne załatwienie prac, które ich dochodzą na drodze właściwej, bez uszczerbku gruntowności, zbierać uznane za potrzebne środki pomocnicze i wyjaśnienia, i w ogólności wszystko przysposobić, cokolwiek daje rękojmię, iż rzecz dostatecznie rozpoznaną zostala.

§. 14. Alle Personal-Ernennungen gehen von Uns aus. Wir behalten Uns übrigens vor, abgesondert zu bestimmen, welche Kategorien des Hilfspersonales und der Dienerschaft, dann unter welchen Bedingungen, der Wahl und Ernennung des Reichsrathes selbst oder seines Präsidenten, überlassen werden.

Als Ehrentitel wird die Benennung Reichsrath nie ertheilt.

§. 15. Die Zahl der Reichsräthe wird, nach dem Bedürfniße des Geschäftsumfanges, über den Vorschlag Unseres Reichsraths-Präsidenten, jeweilig von Uns bestimmt werden. Bei der Wahl der Reichsräthe wird auf die verschiedenen Theile des Reiches entsprechende Rücksicht genommen werden.

§. 16. Als zeitliche Theilnehmer des Reichsrathes können, zur gründlichen Erörterung und Aufklärung einzelner Gesetzvorschläge und Fragen, Männer aus allen Ständen und Theilen der Monarchie zeitweilig beigezogen werden, welche durch ihre Erfahrung, ihr Wissen, ihre gesellschaftliche Stellung, zum Gesammtüberblicke der Verhältnisse befähiget oder durch besondere Kenntniße in den verschiedenen Fächern ausgezeichnet sind.

§. 17. Die Beschlüße über die Zweckmäßigkeit oder Nützlichkeit der Einberufung und über den Gegenstand der Berathung, sowie über die Wahl der Theilnehmer, bleiben Uns in jedem besonderen Falle vorbehalten.

III. Abschnitt.

Pflichten und Rechte.

§. 18. Die Bestimmung und Zusammensetzung des Reichsrathes bezeichnen auch die Pflichten dieses Körpers und seiner Glieder.

Der Reichsrath hat bei allen seinen Arbeiten, mit Hintansetzung jeder anderen Rücksicht, nur das Heil der Krone und des Staates vor Augen. Er ist verpflichtet ohne Rücksicht auf Lob oder Tadel, nach gewissenhafter Prüfung und männlicher Ueberzeugung, wahr und offen sein Gutachten auszusprechen und zu begründen, und in möglichst kurzer Frist, klar und deutlich verfaßt, abzugeben.

§. 19. Der Präsident und die Reichsräthe beschwören diese Verpflichtung in Unsere Hände, die zeitlichen Theilnehmer geloben dieselbe in die Hände des Präsidenten und damit auch die Bewahrung des Geheimnißes über die Berathungen.

§. 20. Die Reichsräthe haben die ihnen im ordnungsmäßigen Wege zukommenden Arbeiten unabträglich der Gründlichkeit zu befördern, die wünschenswerth befundenen Behelfe und Aufklärungen zu sammeln und überhaupt Alles vorzubereiten, was die erschöpfende Berathung des Gegenstandes sichert.

§. 21. Rada Stanu ma prawo żądania przez prezydenta swego chętnej pomocy ze strony ministeryjów, które przez władze i zakłady im podległe, dostarczać będą środków pomocniczych, potrzebnych do dokładności prac Rady Stanu.

§. 22. Jeżeli w celu wyjaśnień co do przedmiotów przedłożonych, czyli to ze strony Rady ministrów, czyli ze strony Rady Stanu oświadczone zostanie życzenie, ażeby do narad przyzwani byli członkowie jednego lub drugiego z tych ciał, w ówczas ma nastąpić porozumienie obudwóch prezydyjów co do sposobu, w jaki należy zadosyć uczynić temu życzeniu.

§. 23. Zastrzegamy Sobie prawo przyzwania do Rady ministrów pod Naszem naczelnictwem odbywać się mającej, prezydenta Rady Stanu albo samego, albo wraz z innemi członkami. Jednakowoż przy takiej naradzie członkowie Rady Stanu nie mają mieć głosu stanowczego.

§. 24. Prezydent Rady Stanu ustępować będzie co do rangi jedynie prezydentowi Rady ministrów.

Radzcy Stanu mają tę samę rangę co namiestnicy

§. 25. Wyjąwszy przypadki awansu do innych funkcyj, pensyjonowania z powodu wieku, lub udowodnionych ułomności i utraty służby, powszechnemi ustawami przewidzianej, Radzca Stanu złożony być może z urzędu tylko przez Nas, po wysłuchaniu Rady Stanu.

§. 26. Płace i należytości prezydenta, radzców Stanu i uczestników czasowych, tudzież dochody personalu i służby, My ustanowimy.

§. 27. Co do pensyi kwijescentalnej i stosunków, wynikających ze stanowiska urzędowego, obowiązują istniejące przepisy.

§. 28. Prezydent i radzcy Stanu, tudzież urzędnicy Rady Stanu, nie mogą oprócz godności orderowych lub dworskich, ani innego urzędu piastować, ani być członkami ciał reprezentacyjnych, polegających na wyborach.

Rozdział IV.

Ogólne zarysy porządku odbywania czynności.

§. 29. Wypracowanie zupełnego porządku odbywania czynności będzie pierwszem zatrudnieniem Rady Stanu, po nastąpionem jej zgromadzeniu, i takowe Nam przedłożonem być winno, wraz z projektami co do personalu pomocniczego i co do służby, co do stanu placy, należytości i dochodów, równie jak co do potrzeb służby materyjalnych.

§. 30. Czynności Rady Stanu nie będą jawne.

§. 21. Der Reichsrath ist berechtiget, durch seinen Präsidenten das willfährige Entgegenkommen der Ministerien in Anspruch zu nehmen, welche von der ihnen untergeordneten Behörden und Anstalten die zur Vollständigkeit der Arbeiten des Reichsrathes bezeichneten Behelfe herbeischaffen werden.

§. 22. Wenn zum Behufe von Aufklärungen über Vorlagen von den Ministerrathe oder dem Reichsrathe der Wunsch ausgesprochen wird, Mitglieder des einen oder des anderen Körpers den Berathungen beizuziehen, so ist im Einvernehmen der beiden Präsidien die Art und Weise zu bestimmen, in welcher diesem Wunsche zu entsprechen ist.

§. 23. Es bleibt Uns vorbehalten, den Präsidenten des Reichsrathes allein oder mit einzelnen Mitgliedern dem unter Unserem Vorsitze abzuhaltenden Ministerrathe beizuziehen. Bei dieser Berathung haben jedoch die Mitglieder des Reichsrathes keine entscheidende Stimme.

§. 24. Der Präsident des Reichsrathes hat den Rang unmittelbar nach dem Präsidenten des Ministerrathes.

Die Reichsräthe, als solche, haben gleichen Rang mit den Statthaltern.

§. 25. Die Enthebung vom Amte eines Reichrathes wird, — die Fälle der Beförderung zu anderen Funkzionen, die Pensionirnng wegen Alters oder erwiesener Gebrechen und des nach den allgemeinen Gesetzen vorgesehenen Dienstverlustes ausgenommen, — von Uns nur nach Anhörung des Reichsrathes ausgesprochen werden.

§. 26. Die Besoldungen und Gebühren des Präsidenten, der Reichsräthe und der zeitlichen Theilnehmer, dann die Genüsse des Personales und der Dienerschaft, werden von Uns bestimmt.

§. 27. In Beziehung auf Ruhegenüsse und aus der ämtlichen Stellung entspringende Verhältnisse gelten die bestehenden Vorschriften.

§. 28. Der Präsident und die Reichsräthe, dann die Beamten des Reichsrathes können außer Ordens- und Hofwürden nebstbei weder ein anderes Staatsamt bekleiden, noch Mitglieder repräsentativer Wahlkörper seyn.

IV. Abschnitt.

Allgemeine Grundzüge der Geschäftsordnung.

§. 29. Die Ausarbeitung einer umfassenden Geschäftsordnung wird die erste Beschäftigung des Reichsrathes nach erfolgtem Zusammentritte seyn, und Uns, sowie die Vorschläge über das Hilfs-Personale und die Dienerschaft, den Besoldungsstand, die Genüsse und Gebühren, dann die materiellen Diensterfordernisse, vorgelegt werden.

§. 30. Die Verhandlungen des Reichsrathes sind nicht öffentlich.

§. 31. Rada Stanu podzieloną będzie na sekcyje, których skład i zakres spraw oznaczone zostaną w porządku odbywania czynności.

Prezydent osądzi, o ile zachodzi potrzeba utworzenia komitetów.

Do prowadzenia czynności w sekcyjach lub komitetach prezydent wyznaczy jednego z radzców Stanu. Żadna sekcyja nie ma pierwszeństwa przed drugą.

Jeden i ten sam członek może należeć do kilku sekcyj, lub komitetów.

§. 32. Prezydent Rady Stanu przydzielać będzie czynności, w zakresie ustanowionego podziału.

§. 33. Zadania, przychodzące do Rady Stanu w drodze przepisowej, należy, jak skoro prace przygotowawcze ukończone zostaną, wziąć pod obradę, a uchwały spisać do protokółu wraz z dokładnem wyrażeniem wszystkich głosów. Zresztą należy postępować według §. 6.

§. 34. Wolno jest każdemu radzcy osobną opinię swoją na pismie do protokółu wnieść.

§. 35. Wyjąwszy przypadki, osobę własną dotyczące, lub chorobę, nie może żaden powołany radzca uchylić się od udziału w naradzie i od głosowania. Równie też żaden radzca, według porządku czynności powołany, nie może (oprócz powyższych wyjątków) być pominionym.

§. 36. Porządkiem czynności oznaczonem będzie, jakie przedmioty mają iść pod obradę w zgromadzeniu plenarnem Rady państwa, a jakie w sekcyjach.

§. 37. W razie przyzwania uczestników czasowych, należy prace przygotowawcze, do których przyzwani zostali, poddać przedewszystkiem pod ich własną naradę, w której prezydować będzie prezydent sam, lub zastępca jego wyznaczony.

Przy takiej naradzie radzcy Stanu mogą być obecni. Spisane w protokóle rezultaty narad uczestników czasowych dopiero wtenczas przedłożone zostaną Radzie Stanu, kiedy według statutu, porządek czynności wskazującego, wzięte zostaną pod dalszą obradę.

§. 38. Zastrzegamy Sobie poddawać przedmioty pod obradę Rady Stanu, pod Naszem naczelnictwem odbywać się mającej, w którym to względzie wydane będą za każdym razem do prezydenta Rady Stanu osobne polecenia.

§. 39. Przeprowadzenie niniejszej ustawy organicznej poleconem zostaje prezydentowi Rady ministrów, i prezydentowi Rady Stanu, czylito w obopólnem porozumieniu, czyli też we właściwym każdego zakresie.

§. 31. Der Reichsrath wird in Sekzionen getheilt, deren Zusammensetzung und Geschäftskreis durch die Geschäftsordnung bestimmt werden wird.

Die Bildung der etwa nothwendigen Comités bleibt dem Ermessen des Präsidenten überlassen.

Zur Leitung der Verhandlungen in den Sekzionen oder Comités wird einer der Reichsräthe vom Präsidenten bestimmt. Keine der Sekzionen hat vor der Anderen einen Vorrang.

Ein Mitglied kann mehreren Sekzionen oder Comités angehören.

§. 32. Der Präsident des Reichsrathes verfügt innerhalb der festgesetzten Eintheilung die Geschäftszuweisung.

§. 33. Die an den Reichsrath im vorschriftsmäßigen Wege gelangten Aufgaben sind, sobald die Vorarbeit vollendet ist, in Berathung zu ziehen, und die Antragsbeschlüsse, mit gleichzeitiger genauer Anführung aller Abstimmungen, im Protokolle niederzulegen. Uebrigens ist nach §. 6 zu verfahren.

§. 34. Es steht jedem Rathe frei, seine besondere Meinung schriftlich dem Protokolle beizulegen.

§. 35. Kein berufener Reichsrath kann sich, außer in Angelegenheiten persönlicher Betreffnisse oder wegen Erkrankung, der Theilnahme und Abstimmung enthalten. Es darf aber auch kein nach der Geschäftsordnung berufener Reichsrath (mit der obigen Ausnahme) übergangen oder ausgeschloßen werden.

§. 36. Die Geschäftsordnung wird bestimmen, welche Gegenstände in einer Plenarversammlung der Reichsräthe, und welche sekzionsweise vorgetragen werden sollen.

§. 37. Bei der Einberufung zeitlicher Theilnehmer sind die Vorarbeiten, für welche sie geladen wurden, vor Allem ihrer eigenen Berathung zu unterziehen, welcher der Präsident selbst oder durch einen Stellvertreter vorzusitzen hat.

Dieser Berathung können die Reichsräthe beiwohnen.

Die im Protokolle niedergelegten Resultate der Berathung der zeitlichen Theilnehmer gelangen dann erst an den Reichsrath, wo sie nach dem Statute der Geschäftsordnung in weitere Verhandlung genommen werden.

§. 38. Es bleibt Uns vorbehalten, den Reichsrath, unter Unserem Vorsitze, Gegenstände erörtern zu lassen, worüber Wir jedesmal besondere Weisungen an den Präsidenten des Reichsrathes ertheilen werden.

§. 39. Die Einleitungen zum Vollzuge dieses organischen Gesetzes haben der Präsident des Ministerrathes und der Präsident des Reichsrathes, theils im Einvernehmen, theils jeder in seinem Bereiche, zu treffen.

Dano w Naszem głównem i stołecznem mieście Wiedniu, dnia trzynastego Kwietnia, w roku tysiąc ośmset pięćdziesiątym pierwszym, Naszego panowania trzecim.

Franciszek Józef (L. S.)

Schwarzenberg. F. Krauss. Bach. Bruck. Thinnfeld. Thun. Csorich. K. Krauss. Kulmer.

163.

Rozrządzenie Ministerstwa wojny z dnia 14. Kwietnia 1851,

(w Dzienniku praw państwa, część XXX. nr. 95, wydana dnia 26. Kwietnia 1851),

którem obwieszczają się postanowienia względem egzaminów rządowych, do przyjęcia do praktyki audytoralnej wymaganych.

Odnośnie do prowizorycznej ustawy z dnia 30. Lipca 1850 (Nr. 327. Dz. pr. pań.), i rozrządzenia ministerstwa wyznań i oświecenia z dnia 21. Stycznia 1851 (Nr. 28. dz. pr. pań. *), rozporządza się względem przyszłego przyjęcia aspirantów do wojskowej służby sądowej, co następuje:

I. Uczniowie nauk prawniczych i politycznych, którzy swe czterolecie na jakim zakładzie naukowym w królestwie Lombardzko-Weneckiem w roku 1851 kończą, winni, aż do dalszego w tej mierze rozporządzenia, przed wstąpieniem do praktyki audytoralnej, złożyć tylko jeden ze specyjalnych egzaminów rządowych, drugi zaś dodatkowo dopiero później w przeciągu jednego roku, a to tem pewniej, ile że utraciliby korzyść tegoż uwzględnienia, gdyby nie odbyli oba specyjalne egzamina najdalej aż do ostatniego Grudnia 1852.

II. Z kończącymi studyja prawnicze na jakim zakładzie we Węgrzech, w Kroacyi, lub w Siedmiogrodzie, co się tycze przyjęcia do praktyki przy sądownictwie wojskowem, dotychczasowe postępowanie aż do dalszego rozporządzenia zachować należy.

III. Ci, którzy na jednej z wszechnic we Wiedniu, w Pradze, Gracu, Ołomuńcu, Insbruku, Krakowie i we Lwowie, a to:

a) w roku szkolnym 1850-51 swe studyja kończą, wykazać się mają, iż zupełnie odbyli swe kwadryennium, w sposób, jaki ustawa z dnia 30. Lipca 1850 przepisuje, równie też, że złożyli z dostatecznym postępem egzamin

*) W Dzienniku praw krajowych część VI. nr. 39. stron. 112.

Gegeben in Unserer Haupt- und Residenzstadt Wien am dreizehnten April im Eintausend achthundert ein und fünfzigsten, Unserer Reiche im dritten Jahre.

Franz Joseph.

Schwarzenberg. Ph. Krauß. Bach. Bruck. Thinnfeld. Thun. Csorich. K. Krauß. Kulmer.

163.

Erlaß des Kriegs-Ministeriums vom 14. April 1851,

(im Reichs-Gesetzblatte, XXX. Stück, Nro. 95, ausgegeben am 26. April 1851),

womit die Bestimmungen über die zur Aufnahme in die Auditoriatspraxis erforderlichen Staatsprüfungen bekannt gegeben werden.

Mit Bezug auf das provisorische Gesetz vom 30. Juli 1850 (Nr. 327 Reichsgesetzblatt) und den Erlaß des Ministeriums des Kultus und Unterrichts vom 21. Jäner 1851 (Nr. 28 Reichsgesetzblatt *) wird hinsichtlich der künftigen Aufnahme von Aspiranten für den Militär-Justizdienst Folgendes verordnet:

I. Jene Studierenden der Rechts- und Staatswissenschaften, welche ihr Quadriennium auf einer Lehranstalt im lombardisch-venezianischen Königreiche im Jahre 1851 absolviren, haben bis auf weitere Anordnung vor dem Eintritte in die Auditoriatspraxis nur eine der speziellen Staatsprüfungen abzulegen, die zweite aber dann binnen Jahresfrist um so gewisser nachzutragen, als sie diese Begünstigung verlieren, wenn sie nicht die beiden speziellen Prüfungen längstens bis letzten Dezember 1852 bestanden haben.

II. Die auf einer Lehranstalt in Ungarn, Kroazien oder Siebenbürgen die Rechtsstudien Absolvirenden sind bei der Aufnahme in die Praxis der Militär-Justiz bis auf weitere Anordnung nach der bisherigen Beobachtung zu behandeln.

III. Jene, welche auf einer der Universitäten zu Wien, Prag, Gratz, Olmüz, Innsbruck, Krakau und Lemberg, und zwar:

a) im Studienjahre 1850—1851 ihre Studien beendigen, haben sich auszuweisen, daß sie ihr Quadriennium, so wie es das Gesetz vom 30. Juli 1850 vorschreibt, vollständig absolvirt haben, und daß sie die allgemeine, dann Eine

*) Im Landes-Gesetzblatte, VI. Stück, Nro. 39, Seite 112.

ogólny, tudzież jeden ze specyjalnych, a to z sądowniczego oddziału egzaminowego; ci zaś, którzy

b) w roku 1851-52 swe studyja ukończyli, wtedy tylko do praktyki audytoralnej mogą być przyjęci, jeżeli wszystkie trzy oddziały teoretycznych egzaminów rządowych złożyli, jak to ustawa z dnia 30. Lipca 1850 w ogólności przepisuje.

IV. Co się tycze tych, którzy w roku 1849-50 swe studyja pokończyli, utrzymują się w mocy przepisy dotychczasowe, co do przyjęcia do praktyki audytoralnej.

Csorich m. p.

164.

Rozrządzenie Ministra wyznań i oświecenia z dnia 17. Kwietnia 1851,

(w Dzienniku praw państwa, część XXX. nr. 96, wydana dnia 26. Kwietnia 1851)

do akademicznych władz przy uniwersytetach we Wiedniu, w Pradze, we Lwowie, w Krakowie, Ołomuńcu, Gracu i Insbruku,

dotyczące kolegijów filozoficznych i historycznych, na wydziale prawniczo-politycznym słuchać się mających.

Na wniesioną wątpliwość, czy dostatecznem jest co do tego, gdy kolegija filozoficzne i historyczne, w §§. 11., 12 i 63. ustawy z dnia 30. Lipca 1850 wspomniane, a mianowicie, czy między obudwoma historycznemi kolegijami rozumieć się mogą także i kolegija z historyi specyjalnej, widzi się Ministeryjum oświecenia spowodowanem wydać objaśnienie, iż wedle osnowy dotyczących prawnych postanowień, oba pytania twierdząco muszą być odpowiedziane, i że przeto takowe trzygodzinne i specyjalno-historyczne kolegija kandydatom teoretycznych egzaminów rządowych, jako zupełnie ważne, mają być poczytane.

Thun m. p.

165.

Rozporządzenie Rządu krajowego z dnia 25. Kwietnia 1851 (*),

wydane do wszystkich urzędów obwodowych wraz z Bukowiną,

jako tygodniowe spisy cen targowych z pewnych miejsc targowych przesełane być mają wojskowym administracyjom magazynów żywności, w owych zaś miejscach, z których z powodu małego han-

*) O tem uwiadomiono zarazem także prezesa komisyi gubernijalnej w Krakowie dla wydania w tamecznym okręgu takiegoż polecenia.

der speziellen, und zwar die judizielle Prüfungs-Abtheilung mit genügendem Erfolge abgelegt haben; jene hingegen, welche

b) im Jahre 1851 — 1852, ihre Studien vollenden, können in die Auditoriatspraxis nur dann aufgenommen werden, wenn sie alle drei Abtheilungen der theoretischen Staatsprüfungen, wie sie das Gesetz vom 30. Juli 1850 im Allgemeinen vorschreibt, abgelegt haben.

IV. Hinsichtlich jener, welche im Jahre 1849—1850 absolvirt haben, hat es bezüglich der Aufnahme in die Auditoriatspraxis bei den bisherigen Bestimmungen zu verbleiben.

Csorich m. p.

164.

Erlaß des Ministers des Cultus und Unterrichts vom 17. April 1851,

(im Reichs-Gesetzblatte, XXX. Stück, Nro. 96, ausgegeben am 26. April 1851),

an die akademischen Behörden der Universitäten zu Wien, Prag, Lemberg, Krakau, Olmütz, Gratz und Innsbruck,

betreffend die von den Studierenden der rechts- und staatswissenschaftlichen Fakultät zu hörenden philosophischen und historischen Kollegien.

Ueber den angeregten Zweifel, ob es genüge, wenn die in den §§. 11, 12 und 63 des Gesetzes vom 30. Juli 1850 (Reichsgesetzblatt Nr. 327), erwähnten philosophischen und historischen Kollegien nur als dreistündige gelesen werden, und ob namentlich unter den zwei historischen Kollegien auch Kollegien über Spezialgeschichte verstanden werden können, findet das Unterrichtsministerium zu erklären, daß schon nach dem Wortlaute der dießfälligen gesetzlichen Bestimmungen beide Fragen bejaht werden müssen, und daß daher derlei dreistündige und spezialhistorische Kollegien den Kandidaten der theoretischen Staatsprüfungen als vollkommen giltig anzurechnen sind.

Thun, m. p.

165.

Erlaß des Landesguberniums vom 25. April 1851 *),

an sämmtliche Kreisämter mit Einschluß der Bukowina,

wegen Einsendung wochentlicher Marktpreiszetteln von gewissen Marktorten an die Militär-Verpflegs-Magazins-Verwaltungen, und willfähriger Zertifizirung der Lokalpreise von jenen Orten, von welchen wegen der

---

*) Hievon wurde unter Einem auch der Vorsteher der Gubernial-Kommission in Krakau, behufs der im dortigen Gebiete zu erlassenden gleichmäßigen Weisung, in Kenntniß gesetzt.

dlu nie będą przedkładane tygodniowe spisy cen targowych, certyfikaty o tychże cenach z wszelką powolnością wydawane być powinny.

Według odezwy galicyjskiej krajowej komendy wojskowej z dnia 21. b. m. do l. 2582 S. rozporządziło wysokie Ministerstwo wojny reskryptem A. 1521 z dnia 10. tegoż miesiąca, ażeby, zacząwszy od dnia 1 Maja r. b. władze polityczne przesełały władzom wojskowym, a względnie administracyjom magazynów żywności, tygodniowe spisy cen targowych tylko z owych miejsc targowych, z których je krajowa komenda wojskowa w przyłączonym tu w wyciągu spisie za stanowcze i potrzebne do zapewnienia sobie naturalijów oznaczyła.

O czem uwiadamia się urząd obwodowy z poleceniem, ażeby oznaczone miejsca targowe podwładnym władzom oznajmiwszy, onym nakazały układać, i co tydzień regularnie przesełać spisy cen targowych, niemniej z wszelką gotowością wydawać certyfikaty o cenach miejscowych, gdyby się te do zapewnień naturalijów albo do wyrachowań administracyjnych kiedy niekiedy potrzebnemi okazały, a władze wojskowe takowych żądały, a to nawet z owych miejsc, z których z powodu małoważności handlu spisy cen targowych nie bywają co tydzień przesełane.

Gołuchowski m. p.

Verkehrs = Unbedeutenheit die wochentliche Vorlage der Marktpreiszetteln nicht eintritt.

Nach der Eröffnung des galizischen Landes = Militär = Kommando vom 21. d. M. Nr. 2582 S. hat das hohe Kriegs = Ministerium mit Reskripte A. 1521 vom 10. dieses angeordnet, daß vom 1. Mai l. J. an, die Einsendung der wochentlichen Marktpreiszetteln von den politischen an die betreffenden Militär = Behörden, beziehungsweise Verpflegs = Magazins = Verwaltungen, nur von denjenigen Marktorten Statt haben soll, von welchen diese von dem Landes = Militär = Kommando in dem hier im Auszuge beifolgenden Verzeichniße als für die Naturalien = Sicherstellung durchaus maßgebend und nothwendig bezeichnet worden sind.

Hiervon wird das Kreisamt mit der Weisung verständigt, die bezeichneten Marktorte den unterstehenden Behörden bekannt zu geben, und sie zur regelmäßigen Ausfertigung und Einsendung der wochentlichen Marktpreiszetteln, so wie auch zu willfährigen Zertifizirung der Localpreise, falls dieselben zu Sicherstellungen, oder zur administrativen Berechnungen von Zeit zu Zeit benöthigt, und von den militärischen Behörden angesprochen werden, auch von jenen Orten zu beauftragen, von welchen wegen der Verkehrs = Unbedeutenheit die Vorlage der Marktpreiszetteln wochentlich nicht eintritt.

Goluchowski m. p.

Aneks do liczby 165.

Spis główny

miejsc targowych, gdzie bywają uregulowane i licznie odwiedzane targi zbożowe, których ceny więc stanowcze są dla zapewnień żywności przez subarędowanie, równie jak i dla kupna potrzebnej żywności dla wojska w ogólności są stanowcze.

Obwody	Nazwa				Uwaga.
	miejsc targowych	magazynów żywności: głównych	magazynów żywności: filijalnych	powiatów politycznych a odnośnie urzędów obwodowych	
		w których obrębie są następujące miejsca targowe			
Krakowski	Kraków	Podgórski	…	Krakowski	Z tych miejsc targowych nadsełane będą także certyfikaty o cenach, które krajowej komendzie wojskowej niemniej są niezbędne do ocenienia kupna dla magazynów żywności, jakoteż wszelkich innych zapewnień, względem których nawet cena handlowa podczas zawierania ugody i po jej zawarciu uwzględniona być ma, równie jak i do wielorakich i wielostronnych kombinacyj, jakie gospodarstwo polityczne nakazuje.
Wadowicki	Wadowice	Wadowicki		Wadowicki	
	Kęty		…		
Sądecki	Stary i Nowy Sącz	Bocheński	Nowo Sądecki	Sądecki	
Bocheński	Bochnia		…	Bocheński	
	Wieliczka		…		
Tarnowski	Tarnów	Tarnowski	…	Tarnowski	
Rzeszowski	Rzeszów	Rzeszowski	…	Rzeszowski	
	Leżajsk		…		
Jasielski	Dukla	Dukielski	…	Jasielski	
	Jasło		…		
	Krosno		…		
Sanocki	Sanok		…	Sanocki	
Przemyski	Jarosław	Głębocki	…	Przemyski	
	Jaworów		…		
	Przemyśl	Przemyski	…		
	Mościska		…		
Sanocki	Dobromil		…	Sanocki	
Samborski	Sambor		Samborski	Samborski	
	Drohobycz				

Beilage zu Nro. 165.

Haupt-Verzeichniß

derjenigen Marktorte, in denen geregelte und häufig besuchte Getreide-Märkte bestehen, deren Preisnotirungen daher auch für die Verpflegssicherstellungen im Wege der Subarrendirung, so wie für die Ankäufe der Militär-Verpflegs-Erfordernisse überhaupt maßgebend sind.

Kreise	Benennung der Marktorte	Benennung der Verpflegs-Magazine: Haupt-	Benennung der Verpflegs-Magazine: Filial-	Benennung der politischen Bezirke beziehungsweise Kreisämter	Anmerkung.
		in deren Bereich nachstehende Marktorte gehören			
Krakau	Krakau	Podgorze	....	Krakau	Von diesen Marktorten werden auch die Preiszertificirungen eingesendet, welche nicht minder dem Landes-Militär-Commando zur Beurtheilung der, bei den Verpflegs-Magazins-Verwaltungen eintretenden Handbeischaffungen, wie auch aller sonstigen Sicherstellungen, bei denen selbst der Verkehrswerth während und nach der Behandlung zu berücksichtigen kömmt, gleichwie zu vielfach und vielseitig anderen Kombinazionen, welche die Staatswirthschaft gebiethet, unerläßlich sind.
Wadowice	Wadowice	Wadowice		Wadowice	
	Kenty		....		
Neu-Sandec	Alt- und Neu-Sandec	Bochnia	Neu-Sandec	Neu-Sandec	
Bochnia	Bochnia		....	Bochnia	
	Wieliczka		....		
Tarnow	Tarnow	Tarnow	....	Tarnow	
Rzeszow	Rzeszow	Rzeszow	....	Rzeszow	
	Lezaisk		....		
Jaslo	Dukla	Dukla	....	Jaslo	
	Jaslo		....		
	Krosno		....		
Sanok	Sanok		....	Sanok	
Przemysl	Jaroslau	Glemboka	....	Przemysl	
	Jaworow		....		
	Przemysl	Przemysl	....		
	Mosciska		....		
Sanok	Dobromil		....	Sanok	
Sambor	Sambor		Sambor	Sambor	
	Drohobycz				

Obwody	Nazwa miejsc targowych	Nazwa magazynów żywności głównych (w których obrębie są następujące miejsca targowe)	Nazwa magazynów żywności filijalnych (w których obrębie są następujące miejsca targowe)	Nazwa powiatów politycznych, a odnośnie urzędów obwodowych (w których obrębie są następujące miejsca targowe)	Uwaga.
Lwowski	Lwów	Lwowski	....	Lwowski	
	Gródek		....		
Stryjski	Stryj	Stryjski	....	Stryjski	
	Bolechów		....		
	Kałusz		....		
	Rozdół		....		
Żółkiewski	Żółkiew	Żółkiewski	....	Żółkiewski	
	Sokal		....		
Złoczowski	Złoczów	Złoczowski	....	Złoczowski	
Brzeżański	Brzeżany	Brzeżański	....	Brzeżański	
	Chodorów		....		
Stanisławowski	Stanisławów	Stanisławowski	....	Stanisławowski	
	Buczacz		....		
	Manasterzyska		....		
Kołomyjski	Sniatyn		Śniatyński	Kołomyjski	
	Kołomyja				
Tarnopolski	Tarnopol	Tarnopolski	....	Tarnopolski	
Czortkowski	Czortków	Czortkowski	Zaleszczycki	Czortkowski	
	Zaleszczyki				
Bukowiński	Czerniowce	Czerniowiecki		Czerniowiecki w Bukowinie	
	Radowce				
	Suczawa		Suczawski		

Benennung der					Anmerkung.
Kreise	Marktorte	Verpflegs-Magazine		politischen Bezirke beziehungsweise Kreisämter	
		Haupt-	Filial-		
		in deren Bereich nachstehende Marktorte gehören			
Lemberg	Lemberg	Lemberg	…………………	Lemberg	
	Grodek		…………………		
Stryi	Stryi	Stryi	…………………	Stryi	
	Bolechow		…………………		
	Kalusz		…………………		
	Rozdol		…………………		
Zolkiew	Zolkiew	Zolkiew	…………………	Zolkiew	
	Sokal		…………………		
Zloczow	Zloczow	Zloczow	…………………	Zloczow	
Brzezan	Brzezan	Brzezan	…………………	Brzezan	
	Chodorow		…………………		
Stanislau	Stanislau	Stanislau	…………………	Stanislau	
	Bucacz		…………………		
	Manasterzyska		…………………		
Kolomea	Sniatyn		Sniatyn	Kolomea	
	Kolomea				
Tarnopol	Tarnopol	Tarnopol	…………………	Tarnopol	
Czortkow	Czortkow	Czortkow	Zaleszczyk	Czortkow	
	Zaleszczyk				
Bukowina	Czernowitz	Czernowitz		Czernowitz in der Bukowina	
	Radautz				
	Suczawa		Suczawa		

166.

Rozporządzenie Rządu krajowego z dnia 27. Kwietnia 1851 *),

wydane do wszystkich urzędów obwodowych i magistratu lwowskiego,

jak sobie postępować z reklamacyjami mieszkańców tutejszo-krajowych, w których upominają się o spadki po angielskich, lub w Anglii zmarłych austryjackich obywatelach.

Wydarzają się czasem reklamacyje i podania obywateli tutejszo-krajowych, w których upominają się o spuścizny po angielskich, albo w Anglii zmarłych austryjackich obywatelach.

Gdy w Anglii podobne prywatne reklamacyje pospolicie nie inaczej, jak za pomocą obrońcy prawnego, a zatem za opłaceniem należytości załatwiane być mogą, urząd obwodowy (magistrat) wzywa się stosownie do rozporządzenia wysokiego Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 19. b. m. za l. 8113, aby przyjmując podobne reklamacyje i prośby od stron, zawsze je na to uważnemi czynił, że z tego powodu dla nich koszta urosnąć mogą, których pokrycia podług okoliczności, żądać należy.

Gołuchowski m. p.

167.

Rozporządzenie Rządu krajowego z dnia 27. Kwietnia 1851,

wydane do wszystkich urzędów obwodowych, i do krajowej izby rachunkowej (za równoczesnem zawiadomieniem zwierzchnika gubernijalnej komisyi w Krakowie),

że wysokie rozporządzenie ministeryjalne z d. 30. Września 1849, mocą którego zakazano przymusowego poboru dziesięcin duchownych i ich zaległości, zastosowane być ma także do reluicyj dziesięciny.

Wysokie Ministerstwo spraw wewnętrznych oznajmiło wysokim dekretem z dnia 22. b. m. do l. 2208, że wysokie rozporządzenie ministeryjalne z dnia 30. Września 1849 do l. 19613 **), którem wszelki przymusowy pobór dziesięcin duchownych, a nawet ich dawniejszych zaległości uchylonym został, zastosowane być ma także do reluicyj dziesięciny, pobieranej w ziarnie lub w gotowiźnie, ileże reluicyja dziesięciny, jako danina zamiast dziesięciny w naturze, i z prawa dziesięciny wynikła, należy do danin najwyższemi patentami z dnia 7. Września 1848 §. VI. ***) i z dnia 15. Sierpnia 1849 §. 4. ****) za słusznem wynagrodzeniem zniesionych.

---

*) Odpisu tego rozporządzenia udzielono wraz dla wiadomości naczelnikowi komisyi gubernijalnej w Krakowie.

**) W krajowym Dzienniku praw z roku 1849, część I, nr. 7, stron. 5.

***) W Zbiorze praw krajowych z roku 1848 pod nr. 88.

****) W części uzupełniającej krajowego Dziennika praw pod nr. 477.

166.

Erlaß des Landesguberniums vom 27. April 1851 *),

an sämmtliche Kreisämter und den Magistrat in Lemberg,

betreffend die Besorgung der Reklamazionen hierländiger Insaßen, in welchen Ansprüche auf Verlassenschaften englischer, oder in England verstorbener österreichischer Staatsangehörigen gestellt werden.

Es kommen manchmal von den hierländigen Insaßen Reklamazionen und Eingaben vor, in welchen Ansprüche auf Verlassenschaften englischer, oder in England verstorbener österreichischer Staatsangehörigen gestellt werden.

Da derlei Privat-Reklamazionen in England in der Regel nicht anders, als unter Beihilfe eines Rechtsanwaltes, und sonach gegen Gebühren besorgt werden können, so wird das Kreisamt (der Magistrat) in Folge Erlaßes des hohen Ministeriums des Innern vom 19. l. M. Z. 8113 aufgefordert, stets gleich bei Annahme solcher Reklamazionen und Gesuche die Partheien auf die eventuell für sie daraus erwachsenden Kosten aufmerksam zu machen, und nach Umständen eine Deckung derselben zu begehren.

Goluchowski m. p.

167.

Erlaß des Landesguberniums vom 27. April 1851,

an sämmtliche Kreisämter und die Provinzial-Staats-Buchhaltung, (unter gleichzeitiger Bekanntgebung an den Vorsteher der Gubernial-Kommission zu Krakau),

über die Anwendung des hohen Ministerial-Erlaßes vom 30. September 1849, womit die zwangsweise Eintreibung geistlicher Zehente und ihrer Rückstände eingestellt wurde, auch bei Zehentreluizionen.

Das hohe Ministerium des Innern hat mit dem hohen Dekrete vom 22. d. M. Zahl 2208 anher eröffnet, daß der hohe Ministerial-Erlaß vom 30. September 1849 Z. 19613 **), mit welchem jede zwangsweise Eintreibung des geistlichen Zehents selbst mit Inbegriff älterer Zehentrückstände eingestellt wurde, auch bei Zehentreluizionen in Körnern oder im baren Gelde Anwendung finde, da die Zehentreluizion als eine an die Stelle des Naturzehents getretene, und aus dem Zehentrechte entsprungene Leistung, unter die mit den Allerhöchsten Patenten vom 7. September 1848 §. VI. ***) und 15. August 1849 §. 4 ****) gegen billige Entschädigung aufgehobenen Leistungen gehört.

---

*) Gleichzeitig wurde eine Abschrift dieses Erlaßes dem Vorstande der Gubernial-Kommission in Krakau zur Wissenschaft mitgetheilt.

**) Im Landes-Gesetzblatte vom Jahre 1849, I. Stück, Nr. 7, Seite 5.

***) In der Provinzial-Gesetzsammlung, vom Jahre 1848 unter Nro. 88.

****) Im Ergänzungsbande des Landes-Gesetzblattes unter Nro. 477.

O którym dekrecie zawiadamia się urząd obwodowy (krajowa izba obrachunkowa) ku najściślejszemu tegoż przestrzeganiu.

Gołuchowski m. p.

168.

Obwieszczenie Rządu krajowego z dnia 12. Maja 1851,

mocą którego środki wygubienia pojawiającego się w tym kraju dotychczas nieznanego owadu, szerszeniem-sosnowcem „tenthredo pini" zwanego, a lasy szpilkowe, mianowicie sosnowe iszczącego za udzieleniem rysunku i opisania tegoż, podaje się.

Doszło do wiadomości Rządu krajowego, że w upłynionym i bieżącym roku tutejsze łasy szpilkowe, w szczególności zaś sosnowe od owadów poniszczone zostały; szkody te okazały się dotkliwemi, osobliwie w lasach sosnowych obwodu Rzeszowskiego, Przemyślskiego, Lwowskiego, Żółkiewskiego i Złoczowskiego, i obawiać się potrzeba, że lasy także innych okolic podobnież dotknięte być mogą, jeżeli władze publiczne, właściciele lasów, i gminy na prowincyi, nie będą jak najściślej przestrzegać przepisów, które w okólniku z dnia 20. Stycznia 1835, za l. 79335 *), i w dołączonej doń instrukcyi zawarte są, a które starunek o lasach jeszcze nietkniętych, postępowanie co do spustoszonych części tychże, śledzenie owadu pojawiającego się po lasach w wielkiej mnogości, nakoniec użycie środków ku wytępieniu onego, na celu mają.

Rewizyje lasów tą plagą dotkniętych, przez urzędników lasowych z rozporządzenia wyższych władz przedsiębrane, tudzież spółdziałanie tutejszego towarzystwa agronomicznego, które nadesłane z różnych okolic kraju egzemplarze tego owadu biegłym w naukach przyrodzenia mężom pod dokładne oddało rozpoznanie, doprowadziły do przekonania, że owadem w kraju naszym tego roku zjawionym a lasy niszczącym, jest nieznany dotąd w Galicyi, a więc w powołanej wyżej instrukcyi z roku 1835 nie wymieniony szerszeń-sosnowiec (tenthredo pini), że szkody dotychczas w lasach sosnowych zrządzone, są znaczne, ileże zapust na czas przydłuższy jest przytłumiony, las w sposób szkodliwy się przerzedza, a kulczącego się nasienia długo spodziewać się nie można; nakoniec, że dotychczas oprócz szerszenia-sosnowca żaden inny owad, któryby dla lasów był niebezpieczny, w niepokojącej mnogości nie pokazał się.

Z przeglądu lasów, w kilku obwodach tego kraju przez doświadczonych techników przedsięwziętego, przekonały się władze niestety, że właściciele lasów po największej części nie poznając wielkości niebezpieczeństwa, lękają się

*) W Zbiorze ustaw prow. część I. z roku 1835, nr. 18, str. 30-64.

Wovon das Kreisamt (die Provinzial-Staats-Buchhaltung) zur genauesten Darnachachtung in Kenntniß gesetzt wird.

Goluchowski m. p.

168.

Kundmachung des Landesguberniums vom 12. Mai 1851,

womit die Maßregeln zur Vertilgung der hierlandes wahrgenommenen noch unbekannten Kieferblattwespe, „Tenthredo pini" genannt, welche die Nadel- insbesondere die Kieferwaldungen verheeret — unter Mittheilung einer Abbildung und Beschreibung derselben vorgezeichnet werden.

Die Landesstelle ist zur Kenntniß gelangt, daß in dem verflossenen und dem heurigen Jahre, die hierländigen Nadelwaldungen, insbesondere die Kieferwaldungen, von Insekten verheert wurden; insbesondere haben sich diese Raupenschäden in den Kieferwaldungen des Rzeszower, Przemyśler, Lemberger, Żółkiewer und Złoczower Kreises bedenklich gezeigt, und es steht zu besorgen, daß die Waldungen anderer Landestheile ebenfalls angegriffen werden dürften, wenn von Seite der Behörden, Waldeigenthümer und Landgemeinden nicht die genaue Befolgung der in dem Kreisschreiben vom 20. Jänner 1835 Z. 79335*), und in der, demselben angeschlossenen Instrukzion enthaltenen Vorschriften, zur Ueberwachung der noch nicht angegriffenen Wälder, zur Behandlung der verheerten Waldstrecken, zur Beobachtung der sich in großer Anzahl in den Wäldern zeigenden Insekten, und der Anwendung der zur Insekten-Vertilgung angegebenen Mittel, auf das genaueste gehandhabt wird.

Die von den Behörden veranlaßte Bereisung der angegriffenen Waldstrecken durch Forstbeamte, die thätige Mitwirkung der hierländischen Landwirthschafts-Gesellschaft, welche durch wissenschaftliche Männer, die aus verschiedenen Gegenden des Landes eingesendeten Raupen-Exemplare einer genauen Prüfung unterzog, hat zur Ueberzeugung geführt, daß die im Laufe dieses Jahres hierlandes vorkommende Raupe und Waldverheerer die bisher in Galizien unbekannte, daher in der bezogenen Instrukzion vom Jahre 1835, nicht erwähnte Kieferblattwespe Tenthredo pini sei, und daß der bisher in den Kieferwaldungen angerichtete Schaden in so ferne bedeutend sei, als die Massenzunahme der Bäume durch längere Zeit herabgedrückt wird, eine nachtheilige Bestandslichtung in den Wäldern entsteht, und auf einen keimungsfähigen Samen durch längere Zeit nicht gerechnet werden kann, endlich, daß bis nunzu außer der Kieferblattwespe sich kein waldschädliches Insekt in einer beunruhigenden Menge gezeigt hat.

Die von erprobten Technikern vorgenommene Besichtigung der Waldungen in mehreren Kreisen dieses Landes, verschafften den Behörden die traurige Ueberzeugung, daß die meisten Waldbesitzer nicht die Größe der Gefahr einsehen, und die Kostspie-

*) In der Provinzial-Gesetzsammlung vom Jahre 1835, I. Abtheilung, Nr. 18, Seite 30—64.

znacznych wydatków na wytępienie tego owadu potrzebnych, tudzież że pospolicie u nas z jednej strony rzadko gdzie znajdziesz leśnych praktycznie i teorycznie wykształconych, gdy tymczasem nagła potrzeba czyni koniecznem prędkie użycie stosownych środków, ażeby stanąć na przeszkodzie tak nader wielkiemu pustoszeniu lasów, które szerszeń-sosnowiec wyrządza, jakoteż i gnieżdżeniu się i mnożeniu w zepsutych drzewach innych owadów, osobliwie korodlubów, czyli chrząszczów zaskórnych.

W takim składzie rzeczy widzi się Rząd krajowy spowodowanym, zalecić władzom, właścicielom lasów, urzędnikom leśnym i gminom wiejskim, ażeby przepisów pomienionego rozporządzenia gubernijalnego z dnia 20. Stycznia 1835, za l. 79335, ściśle przestrzegali, a przytem w szczególności właścicielom lasów oznajmić, że w każdym razie obowiązani są przysposabiać środki chronienia lasów uszkodzonych, i ponosić koszta z tem połączone, że jednak w razie gdyby nie byli w stanie, środków ku wytępieniu owadu przez własnych ludzi wykonać, do urzędów obwodowych udać się powinni o przydanie potrzebnej w robotnikach pomocy, i ustanowienie dla nich dziennej zapłaty.

Wpływ urzędów obwodowych nie będzie się ograniczał na samem tylko kierowaniu środkami do odwrócenia tej powszechnej plagi krajowej, ale także rozciągać się będzie do oznaczenia liczby robotników, ustanowienia dla nich nagrody, i wypłacania im takowej.

Gdzieby spodziewać się nie można, aby zasłużoną nagrodę regularnie wypłacano, tam upoważnione są urzędy obwodowe żądać od właścicieli lasów, aby sumy ku temu potrzebne, po uprzedniem a bezskutecznem napomnieniu, do ich własnej oddali dyspozycyi.

W skutek rozporządzenia wysokiego Ministerstwa kultury krajowej z dnia 28. Stycznia 1851 za l. 942 gromady, które nie mają prawa służebności w lasach przez owady pustoszonych, mogą do pomocy i do robót, które mają być użyte ku ochronie lasów od zniszczenia przez szerszenie-sosnowce za zupełną, czasowi i okolicznościom odpowiedną zapłatę, a w razie potrzeby, nawet środkami przymusu być zniewolone.

Gromady zaś, mające prawo do pobierania drzewa i do pasienia w lasach, nawet za połowę wyż namienionej nagrody obowiązać można, aby w tych lasach od owadu nawiedzonych, w których prawo służebne wykonywują, na zasadzie §. 483 powszech. ustawy cyw. potrzebną pomoc dawały.

Przyczem zważywszy, że obecnie rzecz idzie o pokonanie niszczyciela lasów, nieznanego dotąd w tym kraju, instrukcyja oparta na wiadomościach nauko-

ligkeit der Vertilgungsmittel scheuen, endlich, daß fast durchgehend praktisch und theoretisch ausgebildetes Forstpersonale hierlandes selten zu finden sei, hingegen erscheint die schleunige Anwendung der zweckmäßigen Vertilgungsmittel dringend geboten, um die bedeutendsten Verheerungen durch die Kieferblattwespe, wie auch die Entstehung und Vermehrung anderer Insekten, besonders des Borkenkäfers in den verdorbenen Bäumen zu verhindern.

Bei diesen Umständen findet sich die Landesstelle bewogen, die Behörden, Waldeigenthümer, Forstbeamte und Landgemeinden zur genauen Befolgung der erwähnten Gubernial-Verordnung vom 20. Jänner 1835 Z. ,79335 anzuweisen, und hiebei den Waldeigenthümern zu bedeuten, daß dieselben jedenfalls zur Einleitung der zur Schützung der beschädigten Waldstrecken nothwendigen Maßregeln und zur Tragung der damit verbundenen Unkosten verpflichtet seien, daß aber für den Fall, als dieselben nicht in der Lage sein sollten, die nothwendigen Insekten-Vertilgungs-Maßregeln mit eigenen Leuten zu bestreiten, dieselben sich wegen Zuweisung der nothwendigen Hilfsarbeiter und wegen Feststellung des entfallenden Taglohnes an die Kreisämter zu verwenden haben werden.

Der Einfluß der Kreisämter wird sich hierbei nicht bloß auf die Leitung der zur Abwehr dieser allgemeinen Landplage nöthigen Vorkehrungen beschränken, sondern sich auch auf die Bestimmung der Anzahl Arbeiter, auf die Festsetzung ihrer Löhne und auf die Auszahlung der letzteren zu erstrecken haben.

Wo nicht zu erwarten ist, daß der in's Verdienen gebrachte Arbeitslohn pünktlich verabfolgt werden wird, werden die Kreisämter ermächtiget, die zu diesem Zwecke erforderlichen Summen, nach vorausgeschickter fruchtloser Mahnung, sich von den betreffenden Wald-Eigenthümern zur eigenen Dispozizion stellen zu machen.

In Folge Erlaßes des hohen Ministeriums für Landeskulur vom 28. Jänner 1851 Z. 942, dürfen diejenigen Gemeinden, welche keine Servitutsrechte in den vom Raupenfraße angegriffenen Wäldern haben, gegen die Bezahlung des ganzen der Zeit und den Umständen angemessenen Taglohnes, nöthigenfalls selbst mittelst Zwangsmittel zur Hilfe und Arbeitsleistung bei den in's Werk zu setzenden Maßregeln zur Sicherung der Wälder gegen die Verheerungen durch die Kieferblattwespe verhalten werden.

Dagegen können die auf Holzbezug oder Waldweide berechtigten Gemeinden selbst gegen die Hälfte des erwähnten Taglohnes verpflichtet werden, in denjenigen vom Raupenfraße ergriffenen Waldstrecken, in welchen sie ihr Servitutsrecht ausüben, auf Grund des §. 483 des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches die nöthige Hilfe zu leisten.

Gleichzeitig wird, da es sich gegenwärtig um die Bekämpfung eines hierlandes noch unbekannten Waldverheerers handelt, die hier mitfolgende, auf wissenschaftliche

wych i doświadczeniu, załącza się obok ku ścisłemu jej zachowaniu; zawiera ona:

a) poznaki przestrzeni lasów od szerszenia-sosnowca (tenthredo pini) nawiedzonych;

b) opisanie i historyję naturalną tego owadu;

c) sposoby wygubienia tegoż;

d) pielęgnowanie lasów szpilkowych dotkniętych tym owadem;

e) wiernie podług natury oddany obraz szerszenia-sosnowca (tenthredo pini), w różnych stadyjach jego rozwoju.

Gołuchowski m. p.

1. Aneks do nr. 168.

Instrukcyja

I.

Opisanie małego szerszenia-sosnowca (tenthredo pini).

Samica małego szerszenia-sosnowca ma długości 5 linij, jest bardzo gruba i krępa, ma czworo żyłkowatych przejrzystych skrzydeł, długości 9 linij w rozpięciu, i krótkie, mało co ząbkowane, na bok zagięte czułki. Głowa u niej czarna, a wierzchnia część tułowu mieniąco-brunatna, żółto i czarno-żółto nakrapiana, i moręgowata.

Samiec jest mniejszy, ma tylko cztery linije długości, a skrzydełka, w rozpięciu tylko 7 linij mające. Czułki jego są piękne podwójno-grzebieniaste. Tułow z wyjątkiem czerwoniawo-żółtych nóg jest prawie całkiem czarny. Dwa spodnie skrzydełka są mniejsze, kostrubate, szare.

Naga liszka (gąsieniczka) ma 22 nóg, blisko cal długości i jest smukła. Barwę ciała miewa rozmaitą, od ciemnoszaro-zielonej do brudnozielono-żółtej, to z ciemnemi podłużnemi prężkami, to bez prężków. Głowę ma czerwono-brunatną, miejscami czarno-nakrapianą. Na znamiennych nogach piersiowych znajdują się czarne obrączki, a nad każdą parą nóg brzuchowych czarne znaki. Za dotknięciem się gałęzi, na której żerują, zdradzają się wspinającym się, stającym dęba ruchem przodu tułowu.

Osnówki są bardzo tęgie i nakształt skóry, barylkowate, różnej barwy, to bardziej brudno-brunatne, to bardziej szare, to białawe.

Poczwarka jest bardzo krępą, i ma wydatne już wszystkie części przyszłego szerszenia.

Kenntnisse und Erfahrungen gegründete Instrukzion, zur genauen Beachtung angeschlossen, welche

a) die Kennzeichen der von der Kieferblattwespe (Tenthredo pini) angegriffenen Waldtheile;

b) die Beschreibung und Naturgeschichte dieses Insektes;

c) die Maßregeln zur Vertilgung desselben;

d) die Behandlung der von dem Insekte angegriffenen Kiefernbestande;

e) eine getreue naturgemäße Abbildung der Kieferblattwespe (Tenthredo pini) in den verschiedenen Stadien ihrer Entwickelung enthält.

Goluchowski, m. p.

1. Beilage zu Nr. 168.

Instrukzion.

I.

Beschreibung der kleinen Kieferblattwespe (Tenthredo pini).

Die weibliche Wespe ist 5 Linien lang, sehr dick und gedrungen, hat 4 geaderte durchscheinende Flügel von 9 Linien Spannung, und kurze schwach gezähnte seitwärts gebogene Fühler. Der Kopf ist schwarz und die Oberseite des Körpers abwechselnd bräunlich, gelb und gelbschwarz gefleckt und gebändert.

Das Männchen ist kleiner, nur 4 Linien lang, mit 7 Linien Flügelspannung. Die Fühler sind schön doppelt gekämmt. Der Rumpf ist bis auf die röthlichgelben Beine fast ganz schwarz. Die zwei unteren Flügel sind kleiner und rauhig grau.

Die nackte Larve (Afterraupe) ist 22füßig, gegen 1 Zoll lang und schmächtig. Die Körperfarbe wechselt von dunkelgraugrün bis in's schmutzig grüngelbe, theils mit, theils ohne dunklen Längenstreifen. Der Kopf ist rothbraun, stellenweise schwarz gefleckt. Die charakteristischen Brustfüße sind schwarz geringelt, und über jeden Bauchfußpaar ist eine schwarze Zeichnung. Bei der Berührung des Zweiges, auf welchem sie fressen, verrathen sie sich durch eine schlagende aufbäumende Bewegung des Vorderkörpers.

Die Kokons sind sehr fest und lederartig, tonnenförmig, von Farbe verschieden, bald mehr schmutzigbraun, bald mehr grau oder weißlich.

Die Puppe ist sehr gedrungen und zeigt schon alle Theile der künftigen Wespe.

Jaja mają zaledwie 1 linię długości, są zielonkowate, leżą głęboko w rowkach szpilek sosnowych.

II.

Bieg życia małego szerszenia-sosnowca.

Szerszenie-liściowce różnią się od największej części owadów dwoistym zapłodem.

Szerszenie widzimy niosące jaja w Kwietniu i Maju, a potem znowu w Czerwcu. Z tych jaj, których każda samica do 100 nanosi, wyłażą po 2 do 3 tygodniach gąsienice, które zaraz żerować poczynają. Liszki więc znajdujemy w Maju i Czerwcu, a potem znowu w Sierpniu i Wrześniu.

Gatunek ten szerszeni żyje tylko na sosnie, lubując sobie przedewszystkiem w chorowitem i odsłoniętem drzewie. Z początku znajduje się tylko na przygłuszonéj młodej drzewinie, na młodych polnych drzewach w złym gruncie, na krawędziach borów, niemniej przy drogach i linijach wyciętych. Jeżeli w przyjaźnych okolicznościach przenoszą się do przyległego lasu, tedy z razu zatrzymują się jeszcze na drzewach krajnych, osobliwie nasiennych, a dopiero później przenoszą się do środka boru, gdzie w razie nierównej wysokości drzew postrzedz je można szczególnie na wierzchołkach drzew, nad inne wyniosłych.

Żerując objadają tylko przeszłoroczne szpilki, ale i w tych zostawiają w pierwszych tygodniach swego życia środkowy rowek jeszcze nietkniętym. gdzie ich zaś bywa dużo, tam biorą się także do szpilek majowego wyrostu, wszakże całkowite szpilki objadają tylko, kiedy same nad połowę urosły.

Gąsienice żyją w początku na koniuszkach gałęzi razem w zbitych kupach, a dopiero urosłszy do połowy, rozłażą się potrosze. Jak długo są liszkami, rosną ciągle, skórkują się 4 do 5 razy, a to tem częściej, im cieplejsze lato i jesień, są bardzo tkliwe szczególnie w czasie skórkowania się na niepogodę, zimne noce, mgły i burze, i osnówają się po ośmiotygodniowem żerowaniu w osnówki baryłkowate. Osnówki te z pierwszego porodu tkwią między szpilkami na gełęziach i w rozpadlinach kory, drugiego zaś porodu zimują na ziemi pod mchem, gdzie pojedyńczo lub w kilkoro, zmieszane z ziemią, płaskiem na ziemi leżą. Przed osnuciem się w jesieni, złażą z drzew gąsienice w rozsypce i ociężale na dół, aby się chować pod pokłady mchu i szpilek. Takie same przenosiny odbywają gąsienice także w innym czasie, kiedy jakie drzewo już całkiem objadłszy, żadnego na niem nie znajdują pożywienia.

Die Eyer sind kaum eine Linie lang, grünlich, in der Nadelkante tief eingelegt.

II.

Lebensvorgang der kleinen Kieferblattwespe.

Die Blattwespen sind vor den allermeisten übrigen Insekten durch eine doppelte Generazion ausgezeichnet.

Man bemerkt die Wespen beim Eyerlegen in den Monaten April und Mai, und dann wieder im Monate Juli. Aus diesen Eyern, von denen jedes Weibchen bis **100** Stück legt, schlüpfen nach Verlauf von 2 bis 3 Wochen die Afterraupen hervor, welche alsogleich den Fraß beginnen. Man findet daher die Larven im Mai und Juni, und dann wieder im Monate August und September.

Diese Wespenart lebt nur auf der Kiefer, und sie hat eine Vorliebe für kränkelndes und freiliegendes Holz. Man findet sie im Anfange nur auf unterdrücktem jungen Holz, auf jungen Feldhölzern eines schlechten Bodens und an Rändern, Wegen und Gestelllinien. Gehen sie unter begünstigenden Verhältnissen auf die übrigen benachbarten Bestände über, so halten sie sich zuerst noch an den Randbäumen, besonders an den Samenbäumen auf, und dringen erst später in das Innere der Bestände ein, wo man sie bei ungleichem Höhenwuchs insbesondere an den Spitzen der hervorragenden Bäume bemerkt.

Bei dem Fraße gehen sie nur die vorjährigen Nadeln an, und auch an diesen lassen sie in den ersten Wochen ihres Lebens noch die Mittelrippe stehen, bei einem häufigeren Vorkommen greifen sie aber auch die Nadeln des Maitriebes an, verzehren jedoch nur nach der Halbwüchsigkeit die Nadeln ganz.

Die Raupen leben in der ersten Zeit an den Endspitzen der Zweige in dicht gedrängten Klumpen beisammen, und erst nach der Halbwüchsigkeit zerstreuen sie sich mehr. Sie wachsen während der ganzen Dauer ihres Larvenzustandes, werfen ihre Haut 4 bis 5 Mal ab, und zwar desto häufiger, als der Sommer und Herbst wärmer ist, sind insbesondere nach den Häutungsperioden gegen widriges Wetter, kühle Nächte, Nebel und Gewitter sehr empfindlich, und spinnen sich nach einem 8 wöchentlichen Fraße in tonnenförmige Kokons ein. Diese sind von der ersten Generazion zwischen den Nadeln, an den Zweigen und selbst in den Rindenspalten angeheftet, während die von der zweiten Generazion an der Erde unter dem Moose überwintern, wo sie einzeln oder auch mehrere mit einander und mit etwas Erde vermengt meist platt auf dem Boden erliegen. Vor der Verpuppung in der Herbstzeit steigen die Raupen zerstreut und schwerfällig von den Bäumen herab, um sich unter die Moos- und Nadeldecke zu verkriechen. Dieselbe Wanderung bemerkt man auch sonst, wenn die Raupen einen Baum bereits ganz entnadelt haben und darauf keine Nahrung mehr finden.

Stan poczwarek pierwszego porodu trwa zwyczajnie dwa tygodnie, z drugiego zaś gąsieniczki leżą pod mchem w osnówkach przez całą zimę, i w tychże stają się poczwarkami dopiero w Marcu, albo Kwietniu. Nieraz też się zdarza, że całe rodziny, albo poszczególne jej członki do przemienienia się dłuższego czasu, ba nawet 2 do 3 lat potrzebują. Z tego wynika, że żer może się zdawać skończonym, po 2 lub 3 latach zaś, chociaż szerszeniów nie postrzegano, zaczynać się nanowo. Tem tłómaczą się także wydarzenia, że na początku lata nie bywa szerszeni, a potem naraz w jesieni żerowanie widzieć się daje.

Z osnówek wyłażą okrągłemi otworami owady zupełnie wykształtowane; osnówki, z których wyleciały szerszenie, mają okrągłą nakryweczkę, jakoby wyciętą w całej prawie szerokości, osnówki owe zaś, w których gąsieniczki (ichnejmony) miały siedlisko, mają tylko dziureczkę na boku jednego końca.

Szerszenie samce tylko bujają pospolicie w powietrzu; samice będąc ociężalszemi, siedzą lub łażą po gałęziach i szpilkach, starając się za pomocą piłowatego jajowodu przecinać brzegi iglicy, by tamże nieść się mogły; wszakże w czasie burzliwych wiatrów mogą i samice w kierunku wiatru znaczną przestrzeń przelecieć, i tym sposobem swój ród i w inne lasy zaprowadzić.

III.

Środki wygubienia małego szerszenia-sosnowca.

Z skreślonych dopiero kolej życia tej istoty lasy wyniszczającej, okazują się następujące środki wytępienia tejże jako najskuteczniejsze:

1. Obieranie drzew z gąsienic. Środek ten szczególnie wtenczas jest skuteczny, kiedy gąsienice siedzą jeszcze kupami, t. j. w Maju i Czerwcu, a potem w Sierpniu i Wrześniu.

W młodych wrębach i lasach z zaroślem, gdzie gąsienice można rękami dosięgnąć, obłamywa się pokryte gąsienicami gałęzie, i zbiera takowe w kosze. Atoli w młodych zapustach tylko u latorośli bocznych gałązki łamać można, rośl środkowa zaś musi nieuszkodzona pozostać. W wysokopnistych lasach wstrząsaniem drzew spada na ziemie mnóstwo gąsienic, gdzie je z łatwością pozabijać można.

2. Wybijanie gąsienic osobliwie w czasie słoty i zimna, kiedy gąsienice z drzew spadłszy leżą pod niemi kupami.

3. Zbieranie osnówek zpod mchu. W tym celu odgrzebuje się mech i naściółka około pnia, gdzie osnówki pojedyńczo, lub w kupkach znaleść

Der Puppenzustand währt bei der ersten Generazion in der Regel zwei Wochen, von der zweiten Generazion jedoch liegen die Larven in den Kokons den ganzen Winter hindurch unter der Moosdecke, und verpuppen sich im Kokon erst im März oder April. Auch tritt nicht selten der Fall ein, daß ganze Familien oder einzelne Glieder derselben längere Zeit, ja sogar 2 bis 3 Jahre zur Verwandlung gebrauchen. Daraus folgt, daß ein Fraß beendigt erscheinen, nach 2 und 3 Jahren aber wieder ausbrechen kann, ohne daß welche Wespen bemerkt worden wären. Eben so erklären sich daraus die Fälle, wo im Vorsommer keine Wespen vorkommen, und im Herbste mit einem Mal ein Fraß bemerkt wird.

Aus den Kokons kriechen die vollkommen ausgebildeten Insekten durch eine runde Oeffnung heraus, und an jenen Kokons, aus denen die Wespen ausgeflogen sind, ist ein kreisrunder Deckel fast der ganzen Breite des Kokons nach ausgeschnitten, war aber ein Ichneumon eingenistet, so ist nur ein kleines Loch an der einen Seite des Endes bemerkbar.

Von den Wespen schwärmen gewöhnlich nur die Männchen, die Weibchen sind träger, sitzen oder kriechen an Zweigen und Nadeln, um mit ihrem sägeförmigen Legebohrer die Nadelkante aufzuschneiden und die Eyer einzulegen, doch können zur Zeit der Windstürme auch die Weibchen in der Richtung des Windes bedeutende Strecken überfliegen, und so ihr Geschlecht in andere Waldungen übertragen.

III.

Maßregel zur Vertilgung der kleinen Kieferblattwespe.

Nach den vorangeführten Lebensverhältnissen dieses Waldverderbers stellen sich nachfolgende Vertilgungsmittel als die wirksamsten dar:

1. Entfernung der Raupen von den Bäumen. Besonders wirksam ist dieses Mittel zur Zeit, wo die Larven noch in Klumpen zusammensitzen, d. i. im Mai und Juni, und dann wieder im August und September.

In jungen Schlägen und in Beständen mit Unterwuchs, wo man die Raupen mit Händen abreichen kann, werden die mit Larven beladenen Zweige abgebrochen und in Körbe geschüttet. Nur darf in jungen Schonungen das Abbrechen der Zweige nur bei dem Seitentrieb Statt finden, der Mitteltrieb dagegen muß unbeschädigt bleiben. In Stangenorten wird eine große Menge Raupen durch das Anprellen der Bäume heruntergebracht, wo man sie dann leicht tödten kann.

2. Ausschlagen der Raupen, besonders zur Zeit eines regnerischen und kalten Wetters, wo die Raupen von den Bäumen herabfallen und sich in Klumpen am Fuße der Bäume aufhalten.

3. Einsammeln der Kokons unter dem Moose. Zu diesem wird die Moosdecke oder die Streu am Fuße des Stammes aufgedeckt, wo dann die Kokons

można. Używając tego sposobu, odnosi się także drugą korzyść, że za jednym zachodem wytępia się oraz i inne pod mchem zimujące owady, a tem samem zmniejsza ich ilość.

4. Z a p ę d z a n i e nierogacizny do lasów poszkodowanych. Najskuteczniejszym okazuje się ten środek w czasie, gdy gąsienice spuszczają się z drzew, dla osnowania się. Osnówek samych świnie niechętnie zjadają.

5. G l ę b o k i e s k o p a n i e z i e m i, a to zaraz z wiosny, skoro tylko zamroź pozwoli, jeżeli żerowanie tak było wielkie, iż wymagało wycięcia uszkodzonej przestrzeni lasu.

6. O c h r a n i a n i e n a t u r a l n y c h n i e p r z y j a c i ó ł s z e r s z e n i a - s o s n o w c a, t. j. ptaków drapieżnych, kukułki, sojki, wilgi, szpaka, wrony, kozodoja, i wszystkich prawie ptaków śpiewających, i ziarnem żyjących, tudzież myszy i wiewiorek. Wszystkich tych potrzeba oszczędzać, choćby niektóre z nich, gdyby nie było gąsienic, wybijać należało.

IV.

Znaki, z kórych poznać można, że mały szerszeń-sosnowiec się znajduje.

Chociaż szerszenie w czasie parowania się rojami latają, wszakże tylko przy bystrem uważaniu dopatrzone być mogą, snują się albowiem tylko na słońcu na wierzchołkach drzew, w którejto wysokości nie łatwo je poznać można. Jeszcze nierównie trudniej tego dopatrzyć, gdzie jaja naniosły; ponieważ te najczęściej na szczycie drzew w rowkach szpilki bywają składane, któreto otwory płodząca samica tak zalepia, że miejsca te poznaje się jedynie po bledszym kolorze.

Nierównie zaś łatwiej poznać owad ten wtedy, kiedy jest gąsienicą. Mało się ona wprawdzie barwą swoją różni od szpilek, lecz oko znawcy pozna ją już po właściwym sposobie żerowania, osobliwie jeżeli zbite w kupy żerują, wszakże to dzieje się dopiero wtedy, gdy przeszły czas połowicznego wzrostu swojego. Szczególnie niemylnym znakiem jest właściwy kształt gnoju gąsienicy. Tenże jest brudno-zieloną i rozklejoną odrobiną, kształtu rombu, którego pod objedzonemi drzewami bardzo wiele bywa, a który podczas ciszy, szczególnie zaś podczas posuchy samym szelestem spadania zdradza żerowanie gąsienic.

W miarę jak ten niszczyciel lasu w większej pojawia się mnogości, a żerowanie jego mocniejszem się staje, także znamiona bytu szerszenia-sosnowca bywają widoczniejszemi, a to do tego stopnia, że przy coraz większem

einzeln oder mit einander verklebt gefunden werden. Bei diesem Verfahren erwächst der Vortheil, daß man gleichzeitig auch andere Insekten, welche unter dem Moose überwintern, mitvertilgt, und so vermindert.

4. Eintrieb des Borstenviehes in die angegriffenen Waldstrecken. Besonders wirksam ist dieses Mittel zur Zeit, wo die Raupen von den Bäumen herabkommen, um sich zu verspinnen. Die Kokons selbst werden von den Schweinen nicht gern aufgenommen.

5. Tiefes Umarbeiten des Waldbodens, und dieß gleich im ersten Frühjahre, wie es nur der Frost erlaubt, wenn der Fraß so bedeutend war, daß der Einschlag des beschädigten Waldortes nöthig war.

6. Schonung der natürlichen Feinde dieser Blattwespe, d. i. Raubvögel, Kukuk, Heher, Pirol, Staar, Krähen, Ziegenmelker, der meisten Sänger, Körnfresser, Mäuse und Eichhörnchen. Alle diese sollen geschont werden, wenn auch einige sonst außer der Zeit des Raupenfraßes verfolgt werden müssen,

IV.

Kennzeichen des Vorkommens der kleinen Kieferblattwespe.

Die Wespen, wenngleich dieselben während der Begattungszeit schaarenweise herumfliegen, können doch nur bei einer genauen Beobachtung bemerkt werden, weil sie sich meistens nur in sonnigen Orten an den Baumspitzen herumtaumeln, in welcher Höhe sie nicht leicht erkannt werden können. Noch weit schwieriger ist es, das Vorhandensein der eingelegten Eyer zu bemerken, weil diese meist in den Wipfeln der Bäume in einem Einschnitt der Nadelkante tief eingelegt sind, und diese Oeffnung von dem Eyer legenden Weibchen in einer Art verklebt wird, daß diese Stellen nur durch eine blässere Farbe kenntlich ist.

Weit bemerkbarer dagegen ist dieses Insekt während seines Larven- (Raupen-) Zustandes. Zwar ist die Raupe nach ihrer Farbe von den Nadeln wenig unterschieden, doch wird sie der geübte schon an der Eigenthümlichkeit des Fraßes erkennen, insbesondere wenn sie in gedränkten Klumpen freßen, was immer bis nach der Halbwüchsigkeit der Fall ist. Ein besonderes untrügliches Kennzeichen ist die eigenthümliche Gestalt des Raupenkoths. Er besteht aus einem kleinen, schmutziggrünen, aus einander geklebten, einen Rhombus bildenden Bissen, welcher unter den angegriffenen Bäumen äußerst häufig angetroffen wird, und bei Windstillen und besonders bei trockenem Wetter schon durch das Geräusch während seines Auffallens den Raupenfraß verräth.

In dem Maße, als das Auftreten dieses Waldverderbers häufiger wird, und der Raupenfraß intensiver ist, werden auch die Kennzeichen des Vorkommens dieser Kieferblattwespe bemerkbarer, und zwar bis zu dem Grade, wo bei einem starken

szerzeniu się siły niszczącej, żer ten pociąga za sobą zupełne spustoszenie lasów.

W lasach tak opadniętych roje gąsienic w miarę stopnia rozwinięcia swego siedzą albo kupami po gałęziach, albo rozpierzchłe łażą ociężale po drzewach i ziemi. Znikła tam żywa i zdrowa zieloność lasu, a niezwykły widok jego uderza na pierwszy rzut oka. Rozpoznając bliżej, widzi się ziemię mniej lub więcej pokrytą gnojem owadu, korony drzew znacznie przerzedzone, a szpilki bardzo zrzadka, gdzie zaś gąsienice zbyt już przysiadły drzewa, gałęzie po części ogołocone ze szpilek, częstokroć same ich tylko niedojedzone szczątki, które swoją rudawą barwą przy wydatniejszem występywaniu obnażonych gałęzi nadają koronom barwy zielonawo-brunatnej. Tak stopniuje się to zjawisko od nieznacznego nieraz uszkodzenia pojedynczych gałęzi, aż gdzie korony drzewa zupełnie ze szpilek są ogołocone. Szkody rozciągają się, w miarę jak żerowanie było mocniejszem lub słabszem, na same tylko grupy drzew, na pojedyncze wręby, a nawet na całe lasy.

Żer bywa największym zwykle na brzegach lasów, w miejscach przerzedzonych, tudzież leżących do słońca; atoli podpadają czasem takiemu uszkodzeniu także wręby, w których wysokie drzewa i zarośla są znamieniem borów sosnowych.

V.

Obejście się z wrębami opadniętemi od owadów.

Tryb obejścia się z uszkodzonemi od owadu lasami wskazują: A. stan zdrowia drzew. i B. względy gospodarskie.

A.

W wpierwszym zględzie powinna poprzedzić uwaga, czy opanowane od owadu drzewa z doznanego uszkodzenia prawdopodobnie uschnąć muszą, lub przeciwnie.

W ogólności pamiętać potrzeba na następujące zasady:

1. Sosna nierównie więcej jest wytrzymała na odarcie ze szpilek, aniżeli którykolwiek inny gatunek szpilkowego drzewa, ona bowiem mając sobie zostawione choćby tyko $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$ a nawet $\frac{1}{4}$ szpilek swoich, zawsze jeszcze żyć może i tylko wtenczas usycha, kiedy ogołocenie było zupełne, i zaledwie kilka kitek pozostało.

2. Żer gąsienic w końcu lata mniej jest szkodliwym, ponieważ o tym czasie pączki na końcach gałązek są już zupełnie wykształcone, co zmniejsza obawę o rozwoj ich na przyszłą wiosnę.

Ueberhandnehmen dieses Raupenfraßes die Beschädigungen eine förmliche Waldverwüstung zur Folge haben.

In der Art angegriffenen Forsten findet man die Raupen massenhaft, je nach dem Entwickelungsgrad entweder klumpenweise an den Zweigen sitzen, oder schon zerstreut an den Bäumen und am Boden schwerfällig herumkriechen. Das freudige gesunde Grün ist verschwunden, und ein fremdartiges Aussehen dieser Kieferforste fällt schon bei dem ersten Anblick auf. Bei einer näheren Untersuchung findet mann den Boden mehr oder weniger bedeckt mit Insektenkoth, die Baumkronen stark gelichtet, die Belaubung äußerst schitter, bei einem sehr starken Auftreten der Raupen, die Zweige theilweise der Nadeln beraubt, nicht selten nur bloße Reste zerstörter Nadeln welche durch ihre röthliche Farbe, vereint mit dem stärkeren Vortreten der entnadelten Zweige der Baumkrone eine grünbraune Färbung geben. So wechselt diese Erscheinung von der oft unbedeutenden Beschädigung einzelner Zweige bis zur gänzlichen Entnadelung der Baumkronen. Diese Beschädigung erstreckt sich, je nachdem der Raupenfraß mehr oder weniger intensiv war, auf bloße Baumgruppen, auf einzelne Bestände und selbst auf ganze Waldstrecken.

Am bedeutendsten ist der Raupenfraß in der Regel in den Randbeständen, an gelichteten Stellen und sonnigten Plätzen; doch unterliegen mitunter diesen Beschädigungen auch Bestände, wo Längenwuchs und Massenzunahme den eigentlichen Standort der Kiefer bezeichnen.

V.

Behandlung der von Insekten angegriffenen Bestände.

Bei der Wahl der Behandlung der durch Insekten beschädigten Bestände sind A. Gesundheitszustand, und B. wirthschaftliche Rücksichten maßgebend.

A.

In ersterer Beziehung muß vor Allem die Bestimmung vorangehen, ob bei den befallenen Bäumen in Folge der erlittenen Beschädigung das Absterben voraussichtlich erfolgen wird oder nicht.

Im Allgemeinen gelten die Sätze:

1. Die Kiefer ist, eine Entnadelung zu ertragen, weit mehr geeignet, als manche andere der übrigen Pinusarten, indem die Kiefer selbst in Fällen, wo nur $1/2$, $1/3$ und selbst nur $1/4$ der Nadeln zurückbleiben, noch immer fortlebt und nur dann abstirbt, wenn die Entnadelung durchgehends und nur bis auf einige Büscheln stattgefunden hat.

2. Der Raupenfraß im Nachsommer ist von weniger nachtheiligen Folgen, weil in dieser Zeit die Endknospen schon vollkommen ausgebildet sind, und hiedurch die Besorgniß für den Ausschlag im nächsten Frühjahr gemindert wird.

Bardziej zastrasza przeciwny przypadek, to jest, kiedy żer pojawi się na początku lata, ponieważ o tym czasie rośl majowa nie jest jeszcze zupełnie wykształconą, a zawiązka na pączek zwyczajnie nędznieje, zresztą pączki najczęściej są tak bardzo objedzone, że ich dalsze kształtowanie się niemożebnem się staje.

Wielki wpływ wywiera na przyszłą roślinność uszkodzonych drzew sposób ogołocenia ich ze szpilek, które jeżeli nie jest zupełnem, zostawia jeszcze możność, że uszkodzone lasy, lubo częstokroć dopiero po kilku latach się upamiętają. Jeżeli zaś ogolocenie było zupełne, natenczas wyrąbanie staje się niezwłoczną potrzebą.

3. Młody, na silnym, temu gatunkowi drzew odpowiednym gruncie, wzrosły lasek łatwiej wytrwa, aniżeli starszy, na złym gruncie wyhodowany.

Z resztą wszystkie znamiona zbliżającego się ustania roślinienia, albo zaszłego już uschnięcia drzewa dają skazówkę, jak obejść się należy z uszkodzonemi lasami.

B.

We względzie gospodarskim należy przy wyrąbywaniu lasu zważać szczególnie na następujące okoliczności: ażeby ile możności unikać większych przeszkód w stosunkach gospodarskich, i zbyteczną produkcyją nie przepełnić targowicy drzewa, z drugiej strony zaś, ażeby takie także wręby według możności uprzątać, które nie obiecując żadnego już przyrostu, bez dotkliwej straty dla większego rozrostu nie mogą być dłużej na pniu zostawione.

W osądzeniu, czy do wyrąbywania zaraz się wziąć należy, albotеż czy z niem jeszcze wstrzymać się można, następujących zasad trzymać się potrzeba:

1. Z wyrąbywaniem zupełnie dojrzałego lasu nie ociągać się tyle, ile z wyrąbywaniem młodego.

Lasy, należące do pierwszego okresu, powinno się zaraz rąbać, gdy zupełnie objedzone zostały, zanim rośl majowa pędzić przestała.

2. Toż samo waży o lasach dojrzałych, choćby nawet nie było powodu obawiania się, aby zupełnie wyginęły, jeżeli według szczegółowego działu na wręby w najbliższych 10 latach przypada kolej rąbania w tychże, a tak je gąsienice przysiadły, że na wzroście ucierpieć muszą.

3. Przeciwnie z wycinaniem młodszych wrębów z późniejszych okresów potrzeba ile możności wstrzymywać się, i wyrąbywać je dopiero wtedy, kiedy już jest pewność, że wyginą.

Bedenklicher dagegen ist der entgegengesetzte Fall, nämlich wo der Raupenfraß im Vorsommer eintritt, weil der Maitrieb um diese Zeit noch nicht vollkommen ausgebildet ist, und der Knospenquirt gewöhnlich verkümmert. Uebrigens sind nebstbei die Knospen am häufigsten so stark abgefressen, daß eine weitere Knospenbildung vereitelt wird.

Vom großen Einfluß auf die künftige Vegetazion der beschädigten Bäume ist die Art der Entnadelung. Ist diese nicht vollständig erfolgt, so kann noch darauf gerechnet werden, daß sich die beschädigten Bestände, wenn zwar erst oft nach mehreren Jahren erholen. War die Entnadelung aber vollständig, dann soll mit dem Einhiebe nicht gezögert werden.

3. Junges und auf kräftigem der Holzart zusagendem Boden erwachsenes Gehölze erhält sich leichter, als älteres und auf schlechterem Boden gezogenes Holz.

Uebrigens sind alle Merkmale des herannahenden Aufhörens des Pflanzenlebens oder des bereits erfolgten Absterbens, für die Behandlung der beschädigten Bestände, bestimmend.

B.

In wirthschaftlichen Rücksichten kommen bei dem Einschlag der Bestände insbesondere die Umstände in Erwägung: daß größere Störungen in den wirthschaftlichen Verhältnissen möglichst vermieden, und eine zu bedeutende Erzeugung den Holzmarkt nicht überschwemmt, andererseits aber auch jene Bestände möglichst geräumt werden, welche keinen Zuwachs mehr versprechen, und ohne empfindlichen Verlust für die Massenzunahme nicht zurückgehalten werden können.

Bei Beurtheilung, ob der Hieb sogleich eingelegt werden muß, oder aber mit dem Hiebe noch gezögert werden kann, gelten nachfolgende Sätze als Richtmaß:

1. In vollkommen haubaren Beständen wird mit dem Einhieb weniger gezögert, als in jüngeren Hölzern.

Bestände, welche in der ersten Periode liegen, wenn sie vor Beendigung des Maitriebes ganz entnadelt wurden, sollen gleich eingeschlagen werden.

2. Dasselbe gilt von haubaren Beständen in Fällen, wo selbst ihr gänzliches Eingehen nicht zu besorgen ist, wenn sie nach dem speziellen Hiebsantrage in den nächsten 10 Jahren zur Nutzung kommen sollen, und so raupenfräßig sind, daß dieselben im Wuchse zurückgesetzt werden.

3. Dagegen muß mit dem Abtriebe jüngerer Bestände aus späteren Perioden möglichst zurückgehalten werden, und ihr Einschlag soll erst nach erfolgter Gewißheit ihres Absterbens vor sich gehen.

Wręby wątpliwe można razem z tamtemi wycinać, jeżeli wyrąbana ilość drzewa nie stanie się zbyteczną. W przeciwnym razie należałoby je rozłożyć na kilka lat.

Zresztą, wyrabiając tak uszkodzone drzewa, nie należy zapominać, że ulegają prędkiemu zepsuciu, a w tym względzie zawsze tę ostrożność zachować potrzeba, aby powierzchnię do wyziewu ile możności powiększyć. W tym celu potrzeba z drzewa budowlanego, jeżeli nie może być zaraz spławione, albo po swieżem ścięciu w wodę wrzucone, całkiem odrzeć korę; gdyby zaś to bez wielkiego nakładu uskutecznić się nie dało, przynajmniej tak obłupać, ażeby z niej tylko pasy 3 do 4 cale szerokie zostały. W sągi nie trzeba kłaść niełupanych okrąglaków; dla utrzymania materyjałów każdego rodzaju jest atoli bardzo pożądaną, ażeby je układano więcej zosobna, i na wolnem powietrzu.

We Lwowie dnia 10. Października 1850.

169.

Rozporządzenie krajowej, do politycznej organizacyi wyznaczonej komisyi z dnia 22. Października 1851,

którem obwieszcza się, że powiatowy sąd kolegijalny z Mielca do Tarnobrzegu, zaś sąd powiatowy w to miejsce przeznaczony, do Mielca tymczasowie przeniesiono, tudzież że sąd powiatowy Radomyślski tymczasowo w Zasowie administrowanym będzie.

Odnośnie do nowego podziału kraju na powiaty sądowe i polityczne, ogłoszonego uwiadomieniem krajowej komisyi, wyznaczonej do organizacyi politycznej z dnia 16. Lipca r. b. (Dzien. praw kraj. cz. XVI. nr. 94.), podaje się do powszechnej wiadomości, że na zasadzie rozporządzenia wysokiego Ministerstwa sprawiedliwości z dnia 5. Września 1851 za l. 11850, powiatowy sąd kolegijalny, do Mielca przeznaczony, tymczasem do Tarnobrzegu, sąd zaś, którego ustanowienie dla powiatu Tarnobrzeskiego najwyższą sankcyję otrzymało, do Mielca jest przeniesionym.

Wreście zezwolono na to dekretem wysokiego Ministerstwa sprawiedliwości z dnia 26. Września r. b. za l. 12677, aby sąd powiatowy, przeznaczony dla Radomyśla, tymczasem w Zasowie administrowano.

Gołuchowski m. p.

Die zweifelhaften Bestände können mitgefällt werden, wenn der Einhieb nicht übermäßig wird. Im entgegengesetzten Falle müßte jedoch der Abtrieb auf mehrere Jahre vertheilt werden.

Uebrigens darf bei Aufarbeitung solcher beschädigten Hölzer nicht außer Acht gelassen werden, daß diese der baldigen Verderbniß unterliegen, und in dieser Rücksicht ist stets die Vorsicht zu beachten, daß die Ausdünstungs-Flächen möglichst vermehrt werden. In dieser Absicht sollen die Bauhölzer, wenn diese nicht gleich verflößt oder frisch gefällt in's Wasser geworfen werden können, vollkommen entrindet, wenn dieß aber ohne großen Kostenaufwand nicht ausführbar wäre, wenigstens der Art geschält werden, daß nur höchstens 3 bis 4" breite Rindenstreifen stehen bleiben. In's Klafterholz sollen keine ungespaltenen Rundhölzer eingelegt werden, für die Erhaltung der Materialien jeder Gattung ist es aber höchst erwünscht, daß diese mehr einzeln und luftig aufgestellt werden.

Lemberg den 10. Oktober 1850.

169.

Erlaß der politischen Organisirungs-Landes-Kommission vom 22. Oktober 1851,

womit die einstweilige Uebertragung des Bezirks-Kollegial-Gerichtes von Mielec nach Tarnobrzeg und des für diesen Ort bestimmten Bezirksgerichtes nach Mielec, so wie die provisorische Verwaltung des Radomysler Bezirksgerichtes von Zaßow aus kundgemacht wird.

Mit Beziehung auf die mit der hierortigen Kundmachung vom 16. Juli d. J. (Landesgesetzblatt Stück XVI. Nr. 94) veröffentlichte neue Landes-Eintheilung in Gerichts- und politische Bezirke wird zur allgemeinen Kenntniß gebracht, daß im Grunde hoher Justiz-Ministerial-Verfügung vom 5. September 1851 Zahl 11850 das für Mielec bestimmte Bezirks-Kollegial-Gericht einstweilen nach Tarnobrzeg übertragen, und dagegen das für den Bezirk von Tarnobrzeg Allerhöchst sanktionirte Gericht nach Mielec verlegt werde.

Ferner ist mit hohem Justiz-Ministerial-Dekrete vom 26. September d. J. Z. 12677 die provisorische Verwaltung des für Radomysl bestimmten Bezirksgerichtes von dem Orte Zaßow aus genehmigt worden.

Goluchowski m. p.

II. Beilage zu № 168.

